

1970

RUGSĖJIS - SEPTEMBER

LAIŠKAI
LIETUVIAMS

MODERNIŲJŲ LAIKŲ KRIŠČIONIS	Paruošė A. J.	254
SESUO MARIJA MERCEDES		256
RELIGINĖS LAISVĖS ŠAUKSMAS SOVIETUOSE	Juozas Prunskis	257
IPRASMINKIME STEIGIAMOJO SEIMO SUKAKTĮ	PLB Valdyba	260
EILĖRAŠČIAI	Ada Karvelytė	262
ŠEIMA LIETUVIŠKOJO GYVENIMO KELIJE	Simpoziumas	264
MANO TĖVŲ GIMTOJI APYLINKĖ	Vanda Galbuogytė	272
EILĖRAŠTIS	Daiva Karužaitė	274
KELIAS Į KULTŪRINĮ BENDRADARBIAVIMĄ	J. Jasaitis	275
KODĖL MES NESUSIKALBAME?	Henrikas Žemelis	278
AR KURI NORS NUODĖMĖ NEGALI BŪTI ATLEISTA?	Redakcija	282
ŠIS TAS APIE LITURGINES REFORMAS	Redakcija	283
GIMTASIS ŽODIS		285
J. K. KARIO VEIKALAI APIE NUMIZMATIKĄ	Alė Rūta	287

Šis numeris iliustruotas sesers M. Mercedes kūrinų nuotraukomis. Viršelio, 253, 261 ir 274 psl. piešiniai — Dalius Rėklytės - Aleknienės. 288 psl. užsklanda — Giedrės Žumbakienės. 284 psl. užsklanda — V. Vijeikio.

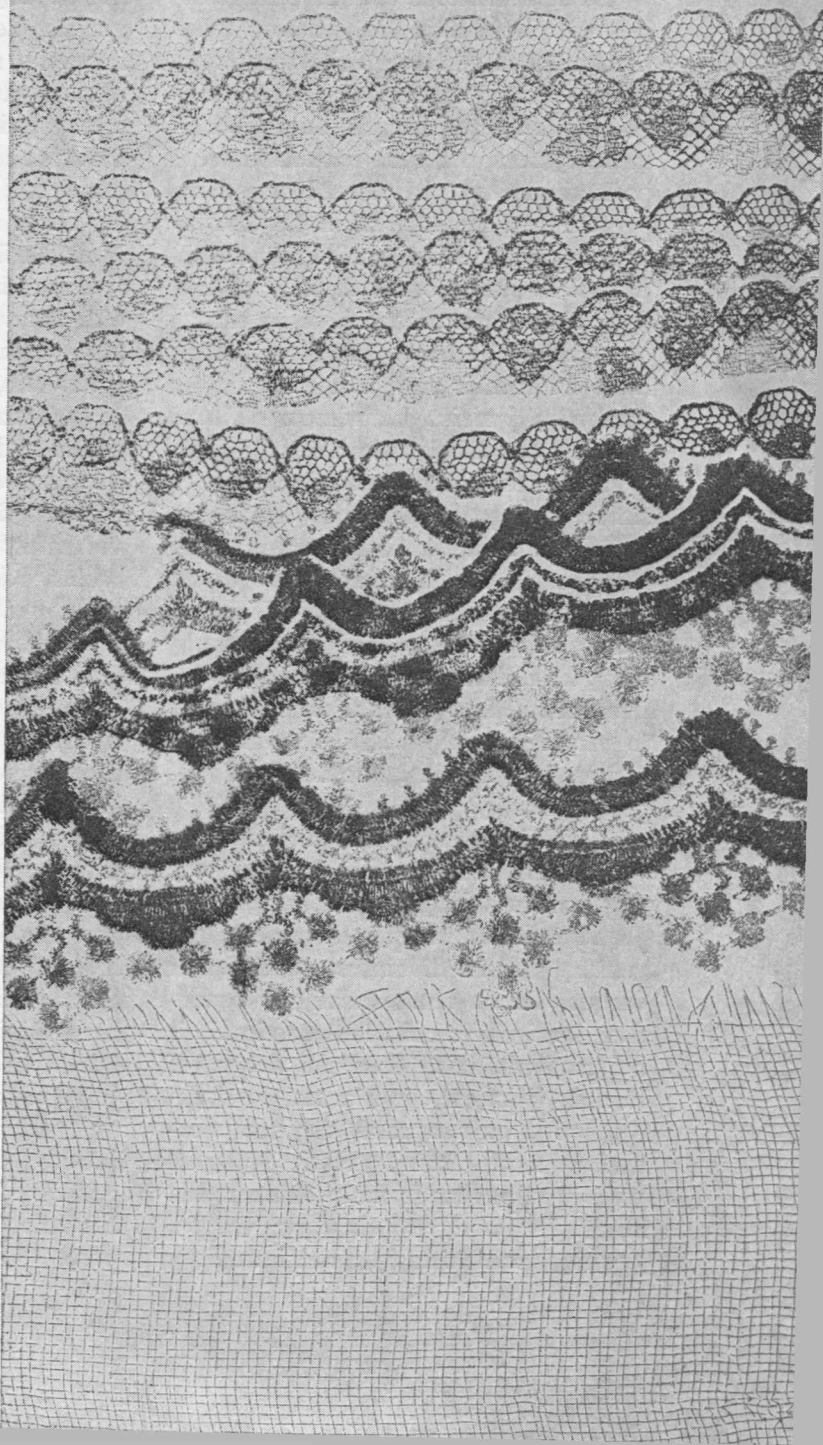
LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, prof. Petras Jonikas (kalbos skyriaus patarėjas), Eglė Juodvalkytė, Vytautas Kasniūnas, Vaclovas Kleiza, Nijolė Užubalienė. Meninė priežiūra — Dalia Rėklytė-Aleknienė. Fotografija: Algis Grigaitis, Virgilijus Kaulius, S.J., Algimantas Kezys, S.J. Administracija: Petras Kleinotas, S.J., ir Dana Kurauskienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiro numerio kaina — 50 centų.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50c. Second-class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

LAIŠKAI
LIETUVIAMS

1970 m. Rugsėjis -
September
Vol. XXI, No. 8

MODERNIŲJŲ LAIKŲ KRIKŠČIONIS

Dažnai skaitome spaudoje ir girdime bažnyčioje apie II Vatikano Susirinkimą, bet turime prisipažinti, kad daugelis mūsų mažai arba beveik nieko nežinome apie pagrindinius jo nutarimus, nors per tuos paskutiniuosius penkerius metus visi pastebėjome daug permainų Katalikų Bažnyčioje. Manau, kad būtų labai naudinga suruošti diskusijas parapijose apie II Vatikano Susirinkimo dokumentus. Jas turėtų suorganizuoti asmuo, gerai su susirinkimo nutarimais susipažinęs ir pajėgus atsakyti į įvairius klausimus. Tikrai daugelis tuo labai susidomėtų.

Siame trumpame rašinyje nebandysime apžvelgti susirinkimo nutarimų, bet tik iškelsime kelis reikšmingesnius klausimus, dominančius šių dienų krikščionis. Koks pagal II Vatikano Susirinkimą turėtų būti moderniųjų laikų krikščionis? Keičiasi laikai, o su jais keičiasi ir žvilgsnis į krikščionį, į jo vietą ir veiklą pasaulyje. Kaip jis turi gyventi ir veikti, kad atliktų Evangelijos misiją?

Krikščionis, sekdamas Kristaus pavyzdžiu, neturi užmiršti, kad Kristus negyveno užsidaręs tarp keturių sienų. Jis buvo žmonių tarpe. Jis matė jų gyvenimą, jų kasdieninius rūpesčius ir vargus. Jis su visais kalbėjosi, pradedant kunigais ir baigiant prostitutėmis bei nusikaltėliais. Jis visur dalyvavo, kur tik jį kvietė, jis klausėsi jų skundų, bandė juos suprasti, apginti, parodyti jų nesupratimą. Nesityčiodamas rodė jų silpnybes ir mokė, kaip reikia elgtis. Jis buvo visų draugas: vargšų, ligonių, paniekintųjų, nelaimingųjų,

nusidėjėlių. Jis neprotegavo nė vienos grupės, neišskyrė nė vieno žmogaus, nė vieno nepaniekino. Jis niekam neužmetė savo valios. Kiekvienam leido apsispręsti. Jis ne tik kalbėjo, bet ir klausėsi. Bendradarbiavo su žmonėmis.

Užtat ir II Vatikano Susirinkimas liepia krikščionims nesilaikyti nuošaliai nuo šių dienų įvykių, bet visur eiti, dalyvauti, su visais kalbėtis ir ieškoti teisingesnių sprendimų, kad žmonėms būtų geriau gyventi. Reikia įsijungti į bendrus visuomeninius ir socialinius darbus, kad per juos įlietume daugiau evangeliškos, krikščioniškos dvasios į žmonių galvojimą, papročius, veiksmus, įstatymus ir tarpusavio santykius. Modernusis krikščionis neužsidaro, bet aktyviai reiškiasi gyvenime. Daugelis to paraginimo paklausė. Net ir lietuviai susikūrė būrelius, kur skirtingų tikybų krikščionys susirenka pasikalbėti, drauge pasimelsti, padiskutuoti ir geriau vieni kitus pažinti. Tik ieškodami vienybės, labiau vykdysime Dievo valią ir Kristaus mokslą. Visi esame įpareigoti vykdyti krikščionio misiją, nes Kristus pasakė: "Jūs esate pasaulio šviesa. Negali būti paslėptas miestas, pastatytas kalne. Taip pat nedegama žiburio ir nededama po saiku, bet į žibintuvą, kad šviestų visiems, kurie yra namuose" (Mato 5, 14-15). Jeigu sąmoningi krikščionys leis įstatymus, tai jie neis prieš Dievo įsakymus (abortų leidimas), jie nesuks pornografiškų filmų, nerašys veikalų, rodančių tik žiaurią, iškreiptą gyvenimo pusę.

Krikščionis neprivalo būti svajotojas, tik svajonėse matas gražesnę gyvenimą. Jis turi veikti, kad tikrai gyvenimas taptų gražesnis. Nereikia, kad toji veikla būtų kažkas nepaprasto. Jau daug padarysi, jeigu pradėsi veikti čia pat, savo aplinkoje. Čia nieko daugiau nereikia, tik noro. Kiek čia pat, prieš mūsų akis, yra nelaimingų, vienišų, užmirštų žmonių! Ar mes juos aplankome, ar kartais pasakome geresnę žodelį? Kai matome vargą ar koki nors blogį, neužtenka laikinai padėti, bet stengtis surasti priežastį, kas tai sukelia. Suradus — stengtis ją pašalinti. Neužtenka vargšą sušelpsti ar aplankyti tik Kalėdų ir Velykų proga, numetant keletą centų, ir galvoti, kad jau atlikta krikščionio pareiga.

Dažnai, pašalinus vargo ar blogio priežastį, žmogus pats sau pasidės. Pvz. senas žmogus vargingai gyvena. Jis galėtų gauti didesnę pašalpą, bet jis arba visai to nežino, arba nežino, kur kreiptis. Jaunamečiai mažiau nusikalstų, jei galėtų naudingai ir įdomiai praleisti savo atliekamą laiką. Jiems reikėtų steigti daugiau klubų, sporto aikščių, reikėtų prityrusių vadovų. Kartais vienam neįmanoma ką nors padaryti, tai reikia jungtis, organizuotis, priklausyti draugijoms, organizacijoms. Modernūs laikai yra organizuotos veiklos laikai.

Mūsų tikėjimas remiasi dviem pagrindais: Dievu ir artimu. Prie Dievo galima priartėti tik per žmogų. Jei nėra meilės žmogui, nebus nė tikros meilės Dievui. Kas iš mūsų išpažinčių, pasininkų, atgailos, jeigu nenorime artimui atleisti, padėti, parodyti meilės? Tokiu būdu mes tik save apgaudinėtume. Kristus pats pasakė, kad atėjęs tarnauti, o ne tam, kad jam kiti tarnautų, tad ir jo sekėjai turi išmokti tarnauti ir bendradarbiauti su visų tautų, rasių, tikėjimų žmonėmis, kad

būtų nugalėtos dar visame pasaulyje esančios negerovės: vergija, badas, neraštingumas, nelygus turtų padalinimas.

Visi tie įsakymai yra Evangelijoje, bet krikščionys visais amžiais juos savaip suprato ir aiškinosi. II Vatikano Susirinkimas į juos pažvelgė šios epochos akimis. Ilgus amžius krikščionys galvojo, kad krikščioniškoji religija apima žmogaus santykius su Dievu, kuriuos galima taip išreikšti: *Dievas ir aš*. Žmogus galvojo tik apie save, apie savo išganymą. Bet, laikantis to principo, beveik po 2000 krikščionybės metų pasaulis nedaug pagerėjo. Jį valdė ir tebevaldo egoizmas. Dabar pradedama suprasti, kad Evangelija įsakmiai pabrėžia *Dievas ir mes* dėsni. Kiekvienas krikščionis, turi rūpintis ne tik savo, bet visos žmonijos išganymu. Juk Dievo ir artimo meilė yra krikščionybės esmė.

Pasaulis staiga pasikeitė. Šiandien jis nėra toks, koks buvo prieš 10 metų. Taip pat ir pažiūros į kai kuriuos tikėjimo klausimus pasikeitė. Ir mūsų Bažnyčioje dabar sutinkame du katalikų tipus. Vienas — konservatyvus, senų pažiūrų, susirūpinęs ir susijaudinęs, matydamas, kas dabar vyksta Bažnyčioje. Jam atrodo, kad viskas griūva. Jis labai skaudžiai pergyvena šį pereinanąjį laikotarpį, nes čia daug kas prieštarauja jo asmeniniam uždaram tikėjimui. Antrasis tipas, galėtume pasakyti, yra pionieriškas. Jis su džiaugsmu žiūri į atsinaujinančią Bažnyčią, kuri nori visiems tarnauti, su visais dirbti ir bendradarbiauti. Jis žino, kad tiesiausias ir vienintelis kelias į išganymą yra ne užsidarymas savyje, bet vienybė su visais ir meilė kiekvienam Kristaus atpirktam žmogui.

Kiekvienas mūsų priklauso vienai ar kitai grupei. Bet kaip mes bejaustu- me ir kuriai grupei bepriklaustume,

SESUO MARIJA MERCEDES

Sesuo Marija Mercedes, gimusi iš lietuvių tėvų vakarinėje Čikagos dalyje, baigė De Paul universitetą bakalaureatu, o tapybos studijas Čikagos Meno Institute — dailiųjų menų magistro laipsniu. Dalyvavo eilėje grupinių parodų ir buvo surengusi vieną savo kūrinių parodą. Jos darbų yra privačiose kolekcijose ir Marijos Gimi-mo bažnyčioje, Čikagoje. Sesuo M. Mercedes taip kalba apie savo meną:

"Priėjau išvadą, kad šiandieninis menas (išskiriant tuos darbus, kurie pirmoje eilėje yra pasišovę žmogų sukrėsti ir nustebinti) nėra taip paviršutiniškas ir lengvas, kaip atrodo pirmu žvilgsniu. Dabartinis menas yra vidinio gyvenimo kūdikis. Šiandien dailininkas mažiau suinteresuotas išore, negu praėjusiais amžiais. Vertindama išlavintą spalvos ir judesio pajautimą, aš surandu formas, kurias brandinu ir vystau. Šia prasme mano pabaigti

negalime likti šalti ir abejingi visa tam, kas dabar vyksta pasaulyje. Gyvename erdvių tyrinėjimo amžiuje. Visas pasaulis staiga sumažėjo, visi žmonės, rasės ir tautos suartėjo. Mes negalime iš pasaulio pabėgti, užsidaryti tarp keturių sienų ir sakyti, kad kitų pagalba mums nereikalinga, tad ir mes jais nesirūpinsime. Pasaulio tobulėjimas, pagal Dievo planus, eina vienybės ir socialinio bei kultūrinio bendradarbiavimo keliu.

Mūsų lietuvių tauta priklauso tai žmonijos daliai, kuriai yra atimta teisė laisvai gyventi ir tikėti. Tad ypač mes turėtume pasižymėti tolerancija ir pagarba žmogaus laisvei gyventi, tikėti ir galvoti, kaip diktuoja jo paties sąžinė.

darbai nėra "atsitiktinis" dalykas, kaip jį supranta kai kurie dabarties dailininkai, bet greičiau galutinė tematikos ir atspalvių sudėtis.

Esu palinkusi į abstrakciją, nes šios rūšies tapyba siūlo begalinį išraiškos priemonių įvairumą. Man ypač patinka abstrakcinės tapybos formų emocinis tiesumas, neturįs santykio su medžiagine tikrove ir paverčiąs neobjektyvųjį meną idealia dvasinės — antgamtinės tikrovės kalba.

Sakoma, kad savęs ieškojimas tapybos mene yra pavojingas dalykas, bet jis man teikia daugiausia pasitenkinimo. Mat, savęs ieškojimas čia pasiekiamas drąsia kelione į nežinomą, kur niekas kitas, kūrybine prasme, dar nėra buvęs. Aš tapau "aklai", t. y. tuščioje erdvėje, ir intuityviai grupuoju formas, nevengdama atsitiktinumo ar laisvai spontaniško teptuko mosto. Kritiškais momentais duodu kryptį vaizdiniams veiksniams, kurie spontaniškai gimsta drobėje. Šis drąsus žingsnis į dvasinės gelmės iššaukia ypatingą asmenišką išraiškos būdą, kuris yra laisvas ir atsisakęs sisteminės būtinybės. Toks išraiškos būdas man teikia gilų vidinės pilnumos jausmą, o pats procesas yra tikriausia žodžio prasme tvėrimo veiksmas ir proga naujam augimui".

RELIGINĖS LAISVĖS ŠAUKSMAS SOVIETUOSE

Po visą pasaulį nuskambėjo garsas apie lietuvių kunigų laišką Sovietų Sąjungos vyriausybei, prašant, kad būtų laikomasi Sovietų konstitucijos ir teikiama piliečiams didesnė religinė laisvė. Šitoks tikybos laisvės šaukšmas paskutiniu metu skamba visoje Sovietų Sąjungoje. Apie tai nemaža informacijų suteikia naujas eilės profesorių, rusų literatūros ir filosofijos dėstytojų, paruoštas veikalas "Religion and the Soviet State". Jį išleido Praeger leidykla, o redagavo "Dr. Zhivago" į anglų kalbą vertėjas M. Hayward bei Religinio Studijų Genevoje centro direktorius W. C. Fletcher.

DVIEJU STAČIATIKIŲ DVASININKŲ RAŠTAI

Buvęs Sorbonos universiteto lektorius N. Struve savo veikale duoda straipsnį apie dviejų stačiatikių dvasininkų atvirą laišką Maskvos patriarchui ir apie pareiškimą vyriausybei, siekiant religinės laisvės. Tie raštai atsirado 1965 m. gruodžio 15 d. Juos pasirašė stačiatikių dvasininkai Nikolai Ešliman ir Gleb Jakunin. Abudu jau giję po revoliucijos. N. Ešlimanas yra buvęs kalinamas vergų darbo stovykloje. G. Jakuninas yra baigęs gyvulių globos institutą Irkutske ir pasikui studijavęs Maskvos teologijos seminarijoje. Metus pabuvęs seminarijoje, išstojo, ketverius metus tarnavo zakristijonu šv. Trifono bažnyčioje, kol buvo įšventintas diakonu. Yra žinių, kad buvo ir trečias tų raštų autorius, nepasirašęs. Tai esąs F. Koerelin, buvęs koncentracijos stovyklos kali-

nys, ten tapęs krikščioniu. Kaip šis, taip ir N. Ešlimanas yra buvęs komunistų partijos nariai.

ATVIRAS LAIŠKAS MASKVOS PATRIARCHUI

Pirmasis jų paskelbtas dokumentas buvo atviras laiškas Maskvos ir visos Rusijos patriarchui Aleksiejui, protestuojant prieš stačiatikių Bažnyčios pasyvumą ir teisių negynimą. Protestuojama prieš besąlyginį paklusnumą žodinėms sovietų pareigūnų direktyvoms. 1. Patriarchas savo raštu 1964 m. gruodžio 2 d. įteisino neteisėtą reikalavimą pranešti valdžios įstaigoms apie krikštus ir kitas panašias apeigas, tuo būdu dvasininkus padarant informuotojais prieš savo ganomuosius. 2. Aukščiausioji bažnytinė administracija ir dauguma stačiatikių vyskupų laikomi iš dalies atsakingi už masinį (apie 10.000) bažnyčių, vienuolynų ir seminarijų uždarymą. 3. Vyriausioji bažnytinė vadovybė neprotstavo prieš uždraudimą apeigų privačiuose namuose ir kapinėse. 4. Nebuvo protestų prieš panašius draudimus dalyvauti vaikams pamaldose bažnyčiose. 5. Nebuvo protestų prieš valdžios kišimąsi į kunigų skyrimą.

Suprantama, kad šį atvirą laišką pasirašiusieji stačiatikių dvasininkai žinojo, kiek galimybių turi aukštoji dvasininkija Sovietijoje kelti protestus. Bet jie tą savo protestą ir padarė atviru laišku, einančiu iš rankų į rankas ir paskelbtu vakarų spaudoje, tam, kad būtų spaudimas Sovietų vyriausybei ir būtų stiprinamos pozicijos dvasinei vyriausybei pasiekti daugiau laisvės.

DEKLARACIJA SOVIETŲ VYRIAUSYBEI

Antras minėtųjų stačiatikių dvasininkų pasirašytas dokumentas, vadinamas Deklaracija, nukreiptas į vyriausybės narius ir į generalinį prokurorą. Raštas parašytas teisininko stiliumi. Čia primenama, kad Sovietų vyriausybė įvairiais atvejais savo teisiniuose nuostatuose paskelbė Bažnyčios atskyrimą nuo valstybės (1918 m. dekretas) ir kulto laisvę (1936 m. konstitucija). Taip pat yra aiškūs nuostatai, reguliuojantieji santykius tarp valstybės ir Bažnyčios. Toliau pažymima, kad rusų stačiatikių bažnytinių reikalų taryba, kurios uždavinys yra budėti, kad būtų vykdomi įstatymai, reguliuoją valstybės ir Bažnyčios santykius, iš tikrųjų nuo 1957 metų paversta neoficialiu Maskvos patriarchato kontrolės įrankiu. Tas neteisėtas uždavinys atliekamas skandalingu Bažnyčios nuo valstybės atskyrimo principo pažeidimu ir yra vykdomas žodinėmis, neoficialiomis instrukcijomis, daugeliu atvejų laužant įstatymus.

Tos deklaracijos pabaigoje išskaičiuojami atvejai, kuriais valdininkai laužo įstatymus: 1. Pasisavino teisę atleisti ir skirti dvasininkus. 2. Įsijungė į masinę veiklą uždarinėti stačiatikių bažnyčias bei vienuolynus. 3. Įvedė neteisėtą sistemą valdžios įstaigose registruoti krikštus ir kitas religines apeigas, tuo versdami Sovietų Sąjungos piliečius deklaruoti savo religinius įsitikinimus. 4. Neteisėtai kliudo religinio kulto laisvę. 5. Pažeidžia sąžinės laisvę, drausdami vaikams dalyvauti bažnytinėse pamaldose. 6. Neteisėtai kišasi į religinių bendruomenių administratyvinius ir finansinius reikalus. 7. Neteisėtai apribojo asmenų skaičių, kurie gali turėti įvairias kulto vietas. 8. Neteisėtai imasi apriboti tikybinių bendruomenių dvasininkų skaičių.

Deklaracijos autoriai pareikalavo, kad būtų atsisakyta tų neteisėtų veiksmų, kad būtų atstatyta religinio kulto laisvė, garantuota konstitucijoje, kad būtų sugrąžintos visos bažnyčios, vienuolynai, seminarijos, kurios buvo neteisėtai uždarytos 1961-1964 metais. Pagaliau pareikalavo, kad būtų viešai kontroliuojamas rusų stačiatikių bažnytinių reikalų tarybos valdininkų veikimas.

Toje deklaracijoje aiškiai pareikšta, kad Sovietų valstybė laužo savo įstatymus ir kad rusų stačiatikių bažnytinių reikalų taryba "diskredituoja teisinius Sovietų Sąjungos pagrindus visuomenės akyse ir tuo būdu labai kenkia mūsų tėvynei". Taigi, ši deklaracija sumaniai reikalauja grįžti į teisinę santvarką, o to reikalauja ne remdamasi kokiais nors bažnytiniais motyvais, bet pačios valstybės garbe.

Prie šio atviro laiško patriarchui ir deklaracijos vyriausybei pridėtas dar trečias dokumentas — priedas, kur primenama, kaip 1965 metų vasarą aštuoni stačiatikių vyskupai, vadovaujami Kalugos arkivyskupo Jermogeno, pasiuntė patriarchui deklaraciją, kurioje jie kritikavo 1961 m. vyskupų Soborą, nusilenkusį vyriausybės spaudimui ir pakeitusį parapijos struktūrą. Dvasininkas jau nebeliko parapijos galva, o tik tartum parapijos tarybos kviečiamas tarnautojas.

Tai buvo taip pat religinės laisvės šauksmas, bet už tai vadovaujantis šio sąjūdžio asmuo arkiv. Jermogenas 1965 m. lapkričio mėnesį buvo priverstas palikti Kalugą, neduodant jam kito paskyrimo.

BAUSMĖ DVIEMS RYZTINGIEMS DVASININKAMS

Buvo nubausti ir tie du dvasininkai, pasirašę atvirą laišką patriarchui ir deklaraciją vyriausybei. Juos 1966

m. gegužės 12 d. buvo pasikvietęs metropolitas Krutickis ir pareikalavęs pasiaiškinti. Jie pasiaiškinimą parašė, bet atsisakė tuos paskelbtus raštus atšaukti. Praslinkus keturioms dienoms, metropolitas įteikė jiems patriarcho vardu sprendimą, kad jie yra atleidžiami nuo pareigų ir uždraudžiama pamaldos, kol jie "neatliks atgailos". Ir dar pagrasinta, kad jeigu jie užsišpyrę laikysis savo nuomonės, gali sekti sunkesnės bausmės. Tiedu dvasiškai pareiškė paklusnumą, bet pridūrė ir savo nusistatymą apeliuoti į Soborą (bažnytinį susirinkimą). Jų apeliacijos raštas buvo pasiųstas Rusijos vyskupams ir į užsienį.

Suprantama, kad spaudimas į tuos dvasiškius buvo vyriausybės padiktuotas. Minėtieji kunigai tai pramatė ir savo laiškuose įdėjo sakinį: "Pramatydami, kad kai kurie jūsų patarėjai, turintieji negryną sąžinę, vers jus į šį laišką atsakyti bausmėmis, norime jums priminti tuos Viešpaties žodžius: 'Jei aš netiesą sakiau, įrodyk, kad tai netiesa; jeigu gi tiesą, kam mane muši?' (Jono XII, 23)."

VIEŠUJŲ RAŠTU ATGARSIAI

Tie stačiatikių dvasininkų raštai susilaukė plataus atgarsio Rusijoje. Pvz. Anatolijus E. Krasnov-Levitin, rašydamas bažnytiniais klausimais, pareiškė: "Mes nepripažįstame tų dviejų kunigų atleidimo iš pareigų; patriarcho nutarimui bei įsakymams mes nepriskiriame jokios galios".

Tų dviejų dvasininkų drąsus žodis paskatino ir kitus ryžtingiau pasisakyti. Pvz. yra žinomas arkikunigo Vsevolodo Špillerio raštas metropolitui Nikodimui. Šio laiško rankraštis sklinda Rusijoje, o laisvajame pasaulyje jis yra išleistas prancūziškai. B. Talantov paskelbė atvirą laišką apie Bažnyčios padėtį Kirove. Šis laiškas yra pasira-

šytas dar vienuolikos parapiečių. Jame skelbiami dokumentuoti faktai apie aštuonerių metų persekiojimus Kirovo apygardoje. Tame laiške taip pat pažymima, kad po juo pasirašiusieji visiškai pritaria dviejų stačiatikių dvasininkų laiškam.

Vėliau pasirodė Kronikininko slapyvardžiu pasirašytas laiškas apie įvykius Nikolo-Kuznecki šventovėje, Maskvoje. Tai vis balsai, reikalaujantieji religinės laisvės Rusijoje. Tik porai metų praslinkus, pasigirdo ir stipresnis balsas, reikalaujantis žodžio laisvės rašytojams. Šį žodį tarė Solženicynas.

BAPTISTŲ LAISVĖS ŠAUKSMAS

Ilgiau sustojome prie tų stačiatikių laisvės šauksmų, nes jie išaugo pačioje rusų tautoje, sudarančioje Sovietų Sąjungos branduolį. Tačiau tų religinės laisvės šauksmų yra ir kitur. Pvz. minėtame veikale "Religion and the Soviet State" sovietinio gyvenimo ekspertai M. Bourdeaux ir P. Reddaway (Londono politinių mokslų mokyklos lektorius) plačiai rašo apie Sovietų Sąjungos baptistų kovas, siekiant religinės laisvės: jie turi savo slaptus susirinkimus, bendras maldas miškuose, siunčia masines delegacijas pas Brežnevą, prašydami religinės laisvės. Pvz. 1966 m. į Maskvą buvo suvažiavę net 500 jų delegatų, atstovaujančių 130 miestų. Areštai ir teroras nesustabdo jų ryžto. Net Sovietų laikraštis "Sovetskaja Kirgizija" praneša, kaip Sokuluke, Kirgizijoje, Elena Černeckaja į tikybės pamokas įstengė sutelkti net 80 vaikų. Reguliariai pasirodo slaptas baptistų mimiografuotas laikraštis "Bracki Listok".

Nemažai religinės minties ir pasaulėžiūrinės laisvės minčių atrandame slapta Sovietuose leidžiamuose žurnaluose. Apie tai galima įsitikinti, pa-

sklaidžius itin įdomų leidinį "Russia's Underground Poets", išleistą Praeger leidyklos. Pvz. V. Kaluginas rašo:

*Zmonės kovoja už šviesos nuotrupas.
Aš paslėpiau saulės dalelę
Savo širdyje.
Ir man taip šilta.*

SVARBUS RINKINYS

Dar gausiau religinės laisvės šauksmų yra sutelkta šiais metais naujai pasirodžiusioje knygoje "In Quest of Justice". Čia tuo klausimu yra net specialus skyrius "Religious Dissent". Galima tik paminėti, kad čia išspausdintas P. S. Overčuko prašymo tekstas

Ukrainos prokurorui; penkių baptistų moterų religinės laisvės prašymas, pasiųstas Jungtinėms Tautoms, Tarp-tautinei Jurstų komisijai ir Kosyginui; duodamas atviro laiško tekstas, kurį 1968 m. paskelbė Kievo evangelikai ir baptistai; skelbiama Butenko deklaracija, 1967 m. pasiųsta Brežnevui; išspausdinta Maskvos parapiečių peti-cija Kosyginui; duodamas tekstas slaptame žurnale "Phoenix" Galanskovo aprašymo apie įvykius Počaevskio vienuolyne ir t. t.

Tai vis įdomūs dokumentai, galin-gi religinės laisvės šauksmai, tačiau, norint juos smulkiau aptarti, jau rei-kėtų atskiros knygos.

ĮPRASMINKIME STEIGIAMOJO SEIMO SUKAKTĮ

Minime Lietuvos Steigiamojo Seimo sukaktį. Penkiasdešimt metų yra ta perspektyva, iš kurios dera į šią su-kaktį žvelgti istoriniu mastu ir ieškoti jos prasmės mūsų ateičiai.

Ilgoj savo istorijoj Lietuvių Tauta tvarkėsi įvairiai. Turėjom kunigaikš-čių valdomą Lietuvą, turėjom didikų bei bajorų dominuojamą savo valsty-bę, pergyvenom kietas okupacijų žie-mas. Laisvės ilgesys ir pirmojo pasau-linio karo sudarytos sąlygos įgalino atstatyti naujųjų laikų 1918 Vasario 16 Akto nepriklausomą Lietuvą, kurioje pirmą kartą gavo balsą pati Tauta. Ji išsirinko savo atstovybę — Steigiamą-jį Seimą. Valstybės santvarkos pama-tuosna buvo padėti demokratijos prin-cipai.

Demokratija, graikiškai reiškianti "liaudies, tautos valdžią", remiasi vi-sais. Demokratijoje visiems teikiamos tos pačios teisės, atremtos į laisvę, ly-gybę ir brolybę. Demokratijoje kiekvie-nas taip pat dalijasi tą pačią pareigą

ir atsakomybę, kaip lygiai yra natūra-lios pasaulėžiūrų, įsitikinimų, sistemų bei siekimų skirtybės. Atranka čia vykdoma reguliariais, laisvais ir vi-suotiniais rinkimais, įgalinančiais reikštis daugumą bei mažumą, pozici-ją bei opoziciją. Kokia bebūtų demo-kartinė sistema — parlamentinė, pre-zidentinė ar konstitucinė - monarchinė, politinė, socialinė ar kultūrinė, lais-vės, lygybės ir brolybės principai su-ponuoja moralinį demokratijos pagrin-dą — toleranciją, gerbiančią ne tik sa-vąjį, bet ir rungtyniavimo priešininką.

Lietuvos demokratija jau turi savo istoriją, pažymėtą ne tik sėkmėmis bei laimėjimais, bet ir trūkumais, silpny-bėmis bei negalavimais. Ji yra tokia, kokia ir pati Tauta. Ji reikšėsi sąmo-ningumu, kūrybinio darbo pastango-mis ir atsakomybės pajautimu, ją sprogdino asmeniškumų ir partiškumų aistros. Istorija ir patirtis moko, tad imkime iš jų ir ugdykime tai, kas mū-sų bendruomeniniam gyvenimui yra naudinga bei pozityvu.

Kaip Tautai, taip ir Bendruomenei reikia mūsų visų. Štai kodėl ypatingo dėmesio nusipelno Lietuvių Chartos įpareigojimas, jog pasaulyje pasklidę lietuviai sudarytų vieningą Pasaulio Lietuvių Bendruomenę. Demokratijos visuotinio pagrindu sukurta tautinė mūsų Bendruomenė iš tikrųjų būtų nepriklausomos Lietuvos demokratinio Steigiamojo Seimo sukakties vertingas įprasminimas.

Tokiam bendruomeniniam susiorganizavimui toliau būtini du bendri visų mūsų nusiteikimai. Vieną ryškina Lietuvių Charta: esam tos pačios Tautos vaikai, tarp savęs broliai, tad ugdyme tautinį savo solidarumą. Jo reikia mūsų organizuotumui, mūsų tautinio švietimo bei tautinės kultūros darbų ir Lietuvos laisvinimo pastangų sėkmingumui. Tautinis solidarumas turi tapti aukščiausia tautine mūsų dorybe.

Reikiamą atmosferą tautiniam solidarumui sudaro antrasis nusiteikimas, būtent teisės sąmonė. Ja remiasi demokratinį principų vykdymas, priimtųjų įstatų bei nuostatų laikymasis, visuomeninės tvarkos saugojimas.

Demokratinė dvasia ir praktika, kaip rodo gyvenimas, negali būti sau-

giai laimimos. Jų šiandien nėra okupuotoje Lietuvoje, valdomoje diktatūros metodais ir priemonėmis. Demokratijos sąmonę, praktiką ir tradicijas turim išlaikyti bei pratęsti mes, laisvieji lietuviai. Sąlygas, nors ir ribotas, sudaro Pasaulio Lietuvių Bendruomenė, sukurta visuotinio pagrindu ir besitvarkanti demokratinio būdu. Tad kviečiame laisvojo pasaulio lietuvius svetur turimomis sąlygomis istorinę Nepriklausomos Lietuvos Steigiamojo Seimo sukaktį įprasminėti Pasaulio Lietuvių Bendruomenės organizuotumo stiprinimu, Lietuvių Chartos tikslų bei uždavinių vykdymu, demokratinį principų bei nusiteikimų ugdymu.

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės VALDYBA

Stasys Barzdukas, pirmininkas

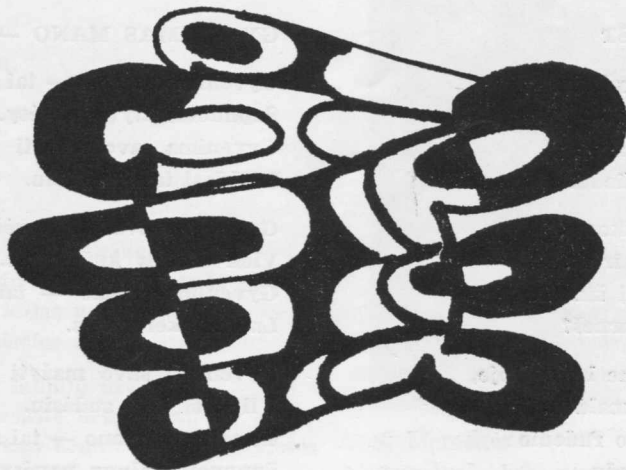
Dr. Antanas Butkus, vykd. vicepirmininkas

*Dr. Henrikas Brazaitis, Aleksas Lai-
kūnas, Milda Lenkauskienė, dr. Vytau-
tas Majauskas, vicepirmininkai*

*Dr. Algirdas L. Nasvytis, PLB Kultū-
ros Tarybos pirmininkas*

*Antanas Rinkūnas, PLB Švietimo Ta-
rybos pirmininkas*

*Antanas Gailiusis, sekretorius ir iš-
dininkas*

ADA KARVELYTĖ

YRA ATSIMINIMŲ IR PAVEIKSLŲ

Yra atsiminimų ir paveikslų,
Kurie nemiršta,
Kurie nemiršta
Ir gyvena su manim.

Vėl karštą ašarą
Jaučiu ant šalto
Savo veido
Ir žvilgsniui
Mirusiam seniai
Meldžiuos dar vis.

Yra žvaigždžių,
Kurios virpėdamos
Dangaus skliaute plevėna
Ir, žemėn skriedamos,
Palieka daug
Negėstančios šviesos...

SUSIMASTYMAS

O Kristau, o Dieve Geriausias,
Taip menka dulkelytė esu.
Dreba žemė po kojom, Aukščiausias,
Čia esu, čia nesu...

Ir mąstau, jog nerimt, ir ilgėtis,
Ir mylėt tu čionai ateini.
Ak, taip keista, ir nori stebėtis:
Čia esi — čia nesi...

AK, NEPAMIRŠT

To rudenio Paryžiuje
Užmiršti negaliu —
Nukrito perlais ašaros,
Ant vystančių žiedų.

Be žodžių susitikome,
Be žodžių — tu ir aš.
Kas mano mintį šiandien
Vėl pas tave parneš?

Aš Notre - Dame bažnyčioje,
Apsvaigus nuo maldų...
Ak, nepamiršt to rudenio
Ir drebančių žiedų.

ORCHIDĖJOMS ŽYDINT

Balti orchidėjų žiedai,
Tartum žvaigždės man šviečia takuos.
Aš žydėjimo taip nuostabaus
Nemačiau nė sapnuos.

Prie baltųjų žiedų
Taip norėtusi galvą priglaust
Ir rasa jų skaisčia ir tyra
Savo širdį išpraust.

Ir tik jiems išsakyt
Savo juodojo skausmo gelmes.
Jie vieni gal supras, ko ilgiuos,
Gal mane jie supras...

MIRTIES KALBA

Tu lauk manęs,
Ir aš ateisiu,
Nepažadėdama nei laiko,
Nei dienos.

Gal vėsu rudenį,
Gal su žiedais pavasari,
Tyliai praversiu
Tavo kambario duris.

Tu lauk manęs —
Su ilgesiu ateisiu
Tau išbučiuot
Gyvenimą mylėjusias akis.

GYVENIMAS MANO — TAI SAPNAS

Gyvenimas mano — tai sapnas,
Sapnuotas alyvų pavėsy.
Gyvenimą savo mažytį
Į liūdesį tavo sudėsiu.

Gyventi apsvaigus norėčiau
Vien meilės kuždėjime.
Gyvenimas mano — tai pasakoj
Laumių kerėjimas.

Gyvenimą savo mažytį
Į liūdesį tavo sudėsiu.
Gyvenimas mano — tai sapnas,
Sapnuotas alyvų pavėsy.

LAIKAS

Laikas auksas,
Laikas brangus,
Laikas neskolinamas.

Graudu pamesti laiką,
Sustoti ir laukti —
Reikia skubėti eiti,
Reikia skubėti gyventi.

Po šitos valandos
Ateis nauja valanda,
Vėl savo žavesiu
Nepakartojama.

Laikas — skubėjimas.
Saulė skuba leistis,
Ir žvaigždės kristi žemėn.

Pagreitinsiu savo žingsnius,
Nes maža liko laiko
Juoktis ir verkti.

ŠIRDIES DAINA

Kas mane prakeikė,
Kas mane užbūrė,
Kad nerimsta siela,
Kaip bekraštė jūra?

Driekias mano mintys,
Kaip šilkiniai siūlai,
Akys išsiilgę
Į tave vien žiūri.

Sudraskykite širdį,
Kaip lelijos žieda,
Tegu nebejaučia,
Tegu nebeklieda.

TIES BEDUGNE

Aš prakeikta ir laumių užkerėta,
Drebėdama žengiu krantu bedugnės —
Ir žeidžia mano kojas uolos kietos,
O akyse dar skaisčios ugnys...

Mane prakeikta, laumių užkerėta,
Į patį vidurį imeskite bedugnės...

Jau nebėra ant šito kranto žingsniui vietos —
Ir akyse jau gėsta skaisčios ugnys...

S. Mercedes
Angelas, Abraomas ir sūnus

ŠEIMA

ŠEIMA LIETUVIŠKOJO GYVENIMO KELYJE

Šių metų gegužės mėn. numeryje jau esame rašę apie "Laiškų Lietuviams" redakcijos suorganizuotą simpoziumą, kuriame buvo nagrinėtas tautinio auklėjimo klausimas šeimoje, mokykloje ir organizacijose. Buvo pakviesta būrelis jaunų motinų ir mokytojų. Čia bent suglaustai pateiksime simpoziume iškeltas mintis. Diskusijoje dalyvavo Ramutė Bartuškienė, Asta Kleizienė, Dana Kriaučeliūnaitė, Dana Kurkulienė, Nijolė Užubalienė, redakcijos narys šeimos reikalams Vytautas Kasniūnas ir "L. L." redaktorius. Simpoziume buvo pateikta daug klausimų, į kuriuos gauta įvairių atsakymų. Šiame rašinyje prisiminsime tuos klausimus ir atsakymus, neminėdami nei klaususiųjų, nei atsakiusiųjų pavardžių.

KAIP ILGAI LIETUVYBĖ IŠLIKS?

Klausimas: Kaip ilgai lietuvybė dar gali išsilaikyti laisvajame pasaulyje?

Atsakymas: Pirmiausia reikėtų nustatyti, kaip mes tą lietuvybės išsilaikymą suprantame. Juk gali būti įvairūs lietuvybės išlaikymo laipsniai. Ar "išsilaikiusiais" lietuviais vadinsime tik tuos, kurie kalba lietuviškai, skaito lietuvišką spaudą, dalyvauja lietuviškoje veikloje, ar ir tuos, kurie tik pasisako, kad jų tėvai ar seneliai buvę lietuviai? Atrodo, kad aktyviais, susipratusiais lietuviais ilgiau išliks tik tie, kurie bendraus su Lietuva. Jeigu nebendrausime, bet gyvensime užsida-

rę savo aplinkoje, tai jeigu jau ne mūsų vaikus, tai bent vaikaičius tikrai galėsime nurašyti.

Kl.: Įdomu, kaip jūs tą bendravimą su Lietuva suprantate?

Ats.: Reikėtų, kad mūsų jaunimas aplankytų Lietuvą, kad susitiktume ir pasikalbėtume su atvykstančiais iš Lietuvos pažįstamais, giminėmis, menininkais.

Kl.: Ar tai jūs manote, kad, pasiklausius menininko koncerto, jau bus daug pasitarnauta lietuviybės išlaikymui?

Ats.: Ne tik koncerto pasiklausymas, bet pamatymas ir susitikimas žmogaus iš Lietuvos. Tik skaitymas knygose arba tėvų pasakojimai apie Lietuvą vaikams kartais atrodo, lyg nereali pasaka, bet kai jie susitinka žmogų iš Lietuvos arba patys ten nuvyksta, tai toji pasaka virsta realybe. Mano draugė praėjusiais metais keliavo po Europą ir aplankė Lietuvą. Kai jos paklausė, kaip patiko Roma ar Paryžius, trumpai atsako: "Fain", bet kai pasiteirauji apie Lietuvą, tai jos pasakojimams ir entuziazmui nėra galo. Jai ten buvę taip linksma, malonu, smagu kalbėtis ir bendrauti su lietuviais. Jie buvę jai tokie artimi. Kai pirmiau ją užkalbindavai lietuviškai, visada ji atsakydavo angliškai, o dabar tekalba tik lietuviškai. Atrodo, kad tas trumputis pabuvojimas Lietuvoje ją visiškai pakeitė, įkvėpė tėvynės meilės, patriotizmo. Kai galima lankyti Lietu-

vą, reikėtų pasinaudoti proga. Jeigu kartą rusai tai uždraustų, tai būtų mums didelis nuostolis.

Kl.: Tačiau nepriklausomos Lietuvos laikais taip pat atvažiuodavo Amerikos lietuvių aplankyti savo tėvų krašto, bet dabar mes jų nematome lietuviškoje veikloje. Tad Lietuvos aplankymas gal ne būtinai stiprina patriotizmą?

Ats.: Žinoma, vien aplankymo nepakanka. Reikia lietuviško auklėjimo ir šeimoje. Jeigu šeimoje bus ugdomas vaikų patriotizmas, tai, aplankius Lietuvą, jis padvigubės. Tie Amerikos lietuviai, kurie prieš karą aplankydavo Lietuvą, gal ten daug lietuviškos dvasios nepasisemdavo dėl to, kad ir jų šeimose nedaug tos dvasios tebūdavo: jau jie būdavo gerokai primirę ir lietuvių kalbą, ir papročius.

Kl.: Bet koks yra tikslas taip stengtis lietuvių išėvijoje išlaikyti, jeigu galima pramatyti, kad po kelių kartų vis tiek ji pranyks?

Ats.: Lietuvių, kaip ir kiekviena kita tautybė, su savo kalba, kultūra ir papročiais yra dvasinė vertybė. Dvasinės vertybės išlaikyti ir už jas kovoti kiekvienas taurus žmogus yra įpareigotas savo žmogiškosios prigimties. Be to, mes tikime, kad Lietuva nebus visą laiką okupuota, ji kada nors atgaus laisvę. Dabar prie tos laisvės atgavimo gali daug prisidėti užsienyje gyvenantieji lietuviai, o paskui jie galės jai padėti greičiau atsistoti ant tvirtesnių kojų. Juk ir po I Didžiojo karo, kai Lietuva atgavo nepriklausomybę, Amerikos lietuviai labai daug padėjo aukomis ir kitokiais būdais.

Kl.: O gal mes lietuvių peršame vaikams tik iš egoistinių motyvų: ji mums yra svarbi, be jos negalime gyventi, bet vaikai gal būtų laimingesni, jeigu tuoj visiškai įsijungtų į Amerikos gyvenimą?

Ats.: Pirmiausia, jeigu kas mums patiems brangu, tai turime duoti ir vaikams. O visiškai įsijungti į Amerikos gyvenimą tai gal ne tik mums, bet ir mūsų vaikams nepasiseks. Jau ne vienas mūsų yra bandęs įsijungti į Amerikos gyvenimą, bet kai tenka susitikti lietuvių, vis tiek jis rodosi artimesnis. Vienas čia gimęs lietuvis kunigas pasakojo, kad būdamas seminarijoje, kartą pagalvojo nutraukti visus ryšius su lietuvių ir tapti tikru amerikiečiu. Tačiau tuoj pastebėjo, kad seminarijoje buvo susidariusios tam tikros tautybių grupės. Pirmiausia jis mėginęs prisiliesti prie airių. Tie jo nelaikė savu žmogum. Paskui mėgino susidraugauti su kitomis grupėmis. Ir ten nebuvo geriau. Tada jis, nuėjęs į savo kambariuką, apsisverkė ir sau pasakė: "Iš lietuvių tėvų gimiau, esu lietuvis ir turiu būti lietuvis!" Jis ir dabar pasižymi nuoširdžiu lietuviškumu.

Priklausymas kokiai nors tautinei grupei čia, Amerikoje, nieko nekenkia. Juk visi žino, kad dabartinis Amerikos viceprezidentas yra graikas, bet tai jam nesukliudė pasiekti tokios aukštos vietos.

AR LIETUVIŲ KALBA BŪTINA?

Kl.: Ar galima lietuvių išlaikyti ir ugdyti ir be lietuvių kalbos? Ar lietuvių kalba yra būtina jai ilgiau išlaikyti?

Ats.: Taip, būtina. Nors galima rasti pavyzdžių, kur ir nemokėdami lietuvių kalbos vis tiek domisi lietuvių, bet tai yra tik išimtys ir laikini reiškiniai. Paprastai, užmirštant kalbą, užmirštama ir tautybė. Lietuvių kalba yra ryšys, kuris mus riša su visa tai, kas lietuviška.

Kl.: Ar lietuvių kalba nepakenkia vaikams gerai išmokti anglų kalbą?

Ats.: Priešingai, lietuviškai mokyklose dažnai geriau rašo ir skaito angliškai už amerikiečius. Dviejų kal-

bų vartojimas nuo mažens labiau išlavina smegenis, tokie dvikalbiai vaikai būna gabesni ir kitiems mokslams. Pirmiau Amerikoje nebuvo mada mokytis svetimų kalbų, bet dabar jau ir jie suprato svetimų kalbų reikšmę. Jie vertina tuos, kurie šalia anglų kalbos moką dar kurią kitą.

KADA IR KAIP?

Kl.: Kada vaikus pradėti mokyti lietuviškai?

Ats.: Mums niekad nebuvo kilęs klausimas vaikus nuo mažens mokyti angliškai. Su jais reikia kalbėti tik lietuviškai, o angliškai savaime išmoks, kai pradės lankyti darželį ar mokyklą.

Kl.: Koks tinkamiausias būdas jau nuo pat mažens gerai išmokyti vaikus lietuviškai, kad turėtų tvirtą pagrindą ir vėliau, kai pradės lankyti lituanistinę mokyklą?

Ats.: Kalbėti, kalbėti ir kalbėti. Mažas vaikas viskuo domisi, jam viskas nauja, neįprasta, tad yra daug progų, su juo vaikščiojant, pasakoti, aiškinti, kalbėti. Šiek tiek vėliau būtinai reikia jam ką nors paskaityti, kol dar jis pats skaityti nemoka. Skaitymas praplatina žodyną, nes kasdieniniame gyvenime mes vartojame labai nedaug žodžių. Jeigu vaiko žodynas suksis tik apie namus ir virtuvę, tai vėliau, mokykloje, ir su lietuviais draugais jis vis griebsis anglų kalbos, kai reikės kalbėti apie sudėtingesnius dalykus.

Kur galima, reikėtų stengtis vaiką leisti į Montessori darželius jau nuo 3 m. amžiaus. Ten jis tuoj pramoks skaityti ir rašyti. Reikia vaikams parūpinti tinkamų knygelių. Dabar jau nesunku ir iš Lietuvos vaikams gauti gerų knygelių, kur nėra jokios propagandos. Iš praktikos žinome, kad vaikas, skaitydamas knygelę iš Lietuvos, pradeda klausinėti apie Lietuvą ir domėtis, ką tėtis ar mama veikė Lietuvoje, kaip jie mokėsi ir t. t.

LITUANISTINĖS MOKYKLOS

Kl.: Kaip žiūrite į pradines lituanistines mokyklas: ar jos pritaikytos šių dienų vaikams išėivijoje, ar jose vartojami tinkami mokymo metodai?

Ats.: Pirmiausia reikia pabrėžti, kad tik tada lituanistinės mokyklos bus naudingos, jeigu jau šeimoje bus padėtas vaikui tvirtas lietuvių kalbos pagrindas, o taip pat ir toliau jis bus mokomas ir namie, nors ir lankąs lituanistinę mokyklą. Lituanistinė mokykla yra tik pagalbinė priemonė tėvams.

Deja, reikia pripažinti, kad mūsų lituanistinių mokyklų programos yra perkrautos ir nepritaikytos išėivijos vaikams. Mokytojai vis mano, kad jų klasėse sėdi tokie pat mokiniai, kaip buvo Lietuvoje. O juk visiems aišku, kad šiems vaikams lietuvių kalba yra beveik svetima, jų žodynas yra labai ribotas, jau jie galvoja "angliškai", o kai nori išsireikšti lietuviškai, tai paprastai verčia iš anglų kalbos.

Mokytojai turėtų pagalvoti, kad "išėiti programą" tai dar ne viskas — reikėtų daugiau dėmesio kreipti į praktiką. Kartais vaikas moka puikiai kurį nors žodį išlinkniuoti, bet su tuo žodžiu nesugeba sakinio suregzti. Gal kai kurie mokytojai per daug laiko praleidžia kalbos "plonybėms", o užmiršta pačius esminius dalykus. Kiek galima, kalbos mokymui reikėtų vartoti ir vaizdines priemones.

Kl.: Ar yra kokia nors institucija, kuri rūpintųsi mokymo metodų pagerinimu ir pritaikymu?

Ats.: Yra Švietimo Taryba, bet ir jai visko neįmanoma atlikti, o kartais jos pastangos neįvertinamos ir atmetamos. Pavyzdžiui, vienoje mokykloje Švietimo Tarybos atstovas norėjo mokytojams suorganizuoti pasitobulinimo kursus. Buvo numatęs pakviesti kelis jaunos lietuvių mokytojus, dėstančius

vietinėse mokyklose ir gerai susipažinusių su naujais mokymo metodais. Kai mokytojams buvo apie tai pranešta, kilo didžiausias nepasitenkinimas, o viena senyvo amžiaus mokytoja pasipiktinusi pareiškė: "Tai ką? Ar jau pradės kiaušinis vištą mokyti?" Žinoma, kursai neįvyko, o mokytojai ir toliau dėstė taip, kaip prieš 30-40 metų Lietuvoje.

Kl.: Juk dabar mokyklas lankančių vaikų tėvai yra dažniausiai jauni. Kai kurie jų net mokytojauja vietinėse mokyklose, tad yra susipažinę ir su naujais metodais. Jie galėtų kalbėtis su mokytojais ir paraginti, kad vartotų modernesnius metodus. Dėl ko jie nepalaiko ryšių su mokytojais?

Ats.: Privatūs pasikalbėjimai kažin ar daug reikštų. Tiesa, būna šaukiami tėvų susirinkimai, bet dažniausiai tik kartą į metus. Deja, kartais ir tame vieninteliame susirinkime dalyvauja labai maža tėvų. Reikėtų, kad tokie susirinkimai būtų dažniau šaukiami ir kad tėvai juose aktyviau dalyvautų. Yra būtina, kad tėvai su mokytojais daugiau bendradarbiautų. Yra taip pat būtina, kad mokytojai nuolat tobulintųsi, skaitytų, bet nepasitenkintų tuo, ką išmoko prieš kelias dešimtis metų. Juk ir kitų profesijų žmonės nuolat turi skaityti, tobulintis, sekti naujus atradimus. Taip daro medikai, taip daro inžinieriai, nejaugi tik mokytojų įgytos žinios yra amžinos?

Kl.: Jau dabar turime gana daug jaunų, čia mokslus baigusių intelektualų. Dėl ko jie neateina į Švietimo Tarybą, dėl ko jie neina mokytojauti į lituanistines mokyklas?

Ats.: Kažin ar priimtų? Gal ir čia pasakytų: "Argi kiaušinis vištą mokyti?" Kartą norėjau aplankyti lituanistinę mokyklą, pasėdėti klasėje pamokos metu ir susipažinti su mokymu, bet man buvo atsakyta, kad tai neįma-

S. Mercedes

Tremtiniai

noma, nes nesu nei Švietimo Tarybos atstovė, nei gavusi jos rekomendacijas. Sakoma, kad vienas mokytojas labai užsigavęs ir pasitraukęs net iš mokyklos, kai jo pamokos metu į klasę įėjo tėvų komiteto pirmininkas.

Kl.: Tai ką gi pagaliau siūlytumėte? Ar visi vyresnieji mokytojai turėtų pasitraukti?

Ats.: Bet kas gi užims jų vietą? Tiesa, yra jau nemaža baigusių Pedagoginį Lituanistikos Institutą. Kai kurie jų jau mokytojauja, bet neteko girdėti, kad jie būtų geresni mokytojai už vyresnius. O kai kurie baigusieji visiškai netinkami mokytojauti. Jų lie-

S. Mercedes
Išsiliejimas

tuvių kalbos žinios dar per silpnos.

Kl.: Ar jūs manote, kad lituanistinės mokyklos neduoda tiek naudos, kiek galėtų duoti, tik dėl to, kad jose vartojami metodai yra pasenę? Gal yra ir kitokių priežasčių?

Ats.: Taip, tikrai yra. Gal pati svarbiausioji priežastis yra drausmės stoka. Dažniausiai į lituanistines mokyklas vaikai eina tėvų priversti. Šiose mokyklose nėra pakankamai sankcijų priversti juos mokytis ir sudrausminti. Tie patys vaikai, kurie lituanistinėse mokyklose yra nesuvaldomi, seselių vadovaujamose parapijų mokyklose yra ramūs ir geri, kaip angeliukai.

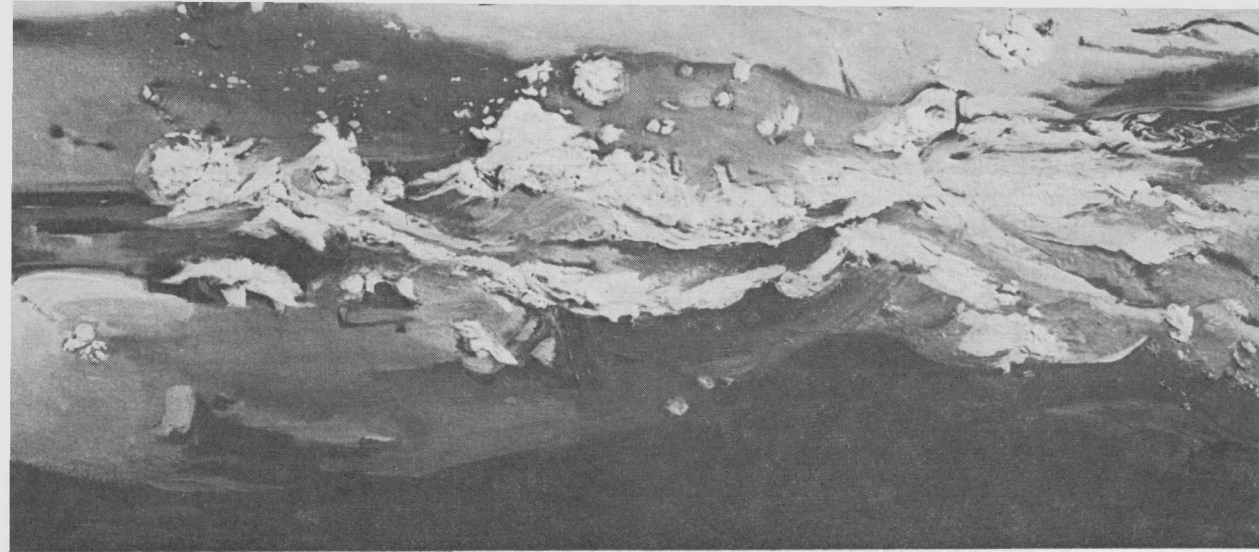
Kita priežastis galėtų būti labai nevienodos tos pačios klasės mokinių žinios. Tai, ką mokytojas aiškina, kai kuriems yra visiškai nesuprantama, o kitiems jau seniai žinoma, tad jo aiškinimu nesidomi nei vieni, nei kiti. Gal reikėtų kokių nors būdu juos kitaip sugrupuoti, gal įvesti beskyrinę sistemą.

Kl.: Ką jūs siūlytumėte, kad vaikus būtų galima labiau sudrausminti?

Ats.: Pirmiausia reikia stengtis vaikus sudominti, vartojant įvairiausias priemones. Aš mokytojauju amerikiečių mokykloje ir su drausme neturiu problemų, bet kartais įeinu į klasę, puikiausiai paruošusi pamoką, ir pamatau, kad šiandien apie tai kalbėti nebus galima. Tada reikia tuoj susigaudyti, ką darysi, kad sudomintum savotiškai nusiteikusius mokinius.

Kartą buvau pakviesta parodyti skaidres grupei lietuvių mokinių. Jų sudominti man visiškai nepasisekė. Buvo didžiausias nesidomėjimas, nemandagumas ir nedrausmingumas. Nežinau, kokia čia yra priežastis, bet iš daugelio esu girdėjusi, kad lietuviškai pasižymi nemandagumu.

Kl.: Bet, tur būt, tokiu nedrausmingumu ir nemandagumu pasižymi tik

S. Mercedes

Bangos

mažesnieji, o didesni, pvz. aukštesniųjų lituanistinių mokyklų arba Pedagoginio Instituto mokiniai jau yra labiau subrendę.

Ats.: Oi ne! Gal būt, priešingai. Dėstant Pedagoginiame Institute, pasigirdus skambučiui, mokiniai nutraukia dėstytoją vidury sakinio ir beveik su langais ir durimis išneria iš klasės.

Kl.: Bet dėl ko jų nebaudžiate, neperspėjate? Juk galima ir direktoriui apie kurio nors mokinio ypatingą nedrausmingumą pranešti. Jis turėtų kokių nors būdų tai sutvarkyti. Amerikietiškoje mokykloje yra vartojamos įvairios bausmės, pvz. palikti po pamokų, pranešti direktoriui arba tėvams. Tai labai padeda.

Ats.: Palikti po pamokų daugelyje mokyklų yra visiškai neįmanoma, nes patalpomis leidžiama naudotis tik iki pabaigos pamokų. Kai kuriems tėvams pranešti taip pat nėra prasmės, nes jie visuomet apkaltins mokytoją, o ne savo "gerą vaikėlį". Kartais panašiai yra ir su pranešimu direktoriui. Jis nenori pyktis su tėvais, ypač jeigu tėvai yra koki nors visuomenės veikėjai ar šiaip žymūs asmenys.

Kl.: Kiek teko girdėti, klasėje drausmę ardo ir pamokas trukdo tik vienas kitas neklaužada, o kiti yra geri ir pavyzdingi mokiniai. Ar nebūtų geriau mokyklose kreipti daugiau dėmesio į kokybę, o ne į kiekybę, ir tuos nesuvaldomus mokinius, jeigu kitos priemonės nėra, pašalinti iš mokyklos?

Ats.: Aukšiniai žodžiai. Deja, ne visiems mokytojams jie yra aukšiniai. Jei kartais mokytojų posėdyje toks klausimas iškeliamas, tai visuomet nulemia tie mokytojai, kurie sako, kad už kiekvieną mokinį, lankantį lietuvišką mokyklą, mes turime dėkoti Dievui ir džiaugtis, kad jis mokyklą lanko. Jei nelankys, išėjęs į gatvę ir susidėjęs su blogais draugais, bus dar blogesnis. Keista, kad tie mokytojai nesupranta, jog čia nėra meilė ar švelnumas, bet didžiausia bausmė visiems kitiems mokiniams, kurie turi klausytis tų išdykėlių išdaigų ir išmokti gal dvigubai mažiau, negu galėtų išmokti, jei tų išdykėlių klasėje nebūtų. Dar neteko girdėti, kad iš kurios nors lituanistinės mokyklos būtų pašalintas bent vienas nesuvaldomas mokinytis.

Taip pat mokytojai per daug vaikams pataikauja, per lengvai rašo

penketukus, manydami, kad tokiu būdu daugiau vaikų pritrauks į mokyklą. Bet tai yra tik vaikų gadinimas ir mokslo lygio žeminimas. Vaikui reikėtų rašyti tokį pažymį, kurio jis užsipelno, neišskiriant nė tikybos pamokų, nes teko girdėti, kad kai kurie kape-lionai iš tikybos kitokio pažymio nerašo, kaip tik penketukus, nežiūrint, ar vaikas ką nors moka ar ne. Mokytojai galvoja, kad tokiu būdu vaikams sukels didesnę tikybos ir tikėjimo meilę, bet iš tikrųjų juose sužadina tik visišką tikybos nevertinimą. Juk kam gi mokytis, jeigu vis tiek gausi penketuką?

Tad mūsų lituanistinėse mokyklose reformos yra būtinos. Tuo turėtų daugiau susirūpinti ir Švietimo Taryba, ir tėvai, ir mokytojai.

LIETUVIŠKŲ KOLONIJŲ LIKIMAS

Kl.: Kaip ilgai, jūsų nuomone, dar galės išsilaikyti lietuviškosios kolonijos Čikagoje?

Ats.: Neatrodo, kad galėtų ilgai išlikti. Svarbiausia priežastis — rasinis klausimas. Kai negrai artėja prie lietuviškųjų kolonijų, lietuviai bėga toliau į vakarus. Būtų gera, kad mūsų tautiečiai sugebėtų susitarti ir burtis į tą pačią vietą, tada lietuvybė dar ilgiau išliktų. Bet tai yra tik graži svajonė, nes jeigu jie vis nesutaria net mažesniuose dalykuose, tai apie tokią galimybę nėra nė kalbos.

LIETUVIŠKOS PARAPIJOS

Kl.: Kaip vertinate lietuviškas parapijas? Ar jos prisideda prie lietuvybės išlaikymo? Ko jose būtų galima pageidauti?

Ats.: Ypač pageidaujame lietuviškų kunigų, kurie būtų tikri lietuviai ir rūpintųsi lietuviškais reikalais. Deja, tokių labai mažai. Būti gimusiam iš lietuvių tėvų ir turėti lietuvišką pavardę

— dar ne viskas. Visi žinome, kiek kai kuriose lietuvių parapijose reikia kovoti už lietuvišką pamaldą, pirmąją komunią ir kt.

Kl.: Bet ar nereikėtų ir savęs pakaltinti? Gal mes nepakankamai aktyviai dalyvaujame parapijos veikloje?

Ats.: Tiesa. Mes dažnai tik reikalaujam, bet patys prie parapijos veiklos neprisidedam tiek, kiek galėtume. Dažnai girdime sakant, kad nėra lietuviškų kunigų, negirdim gerų lietuviškų pamokslų, negaunam pakankamai dvasinio maisto. Tačiau beveik kiekvienoje lietuviškoje parapijoje bent gavenioje būna rekolekcijos. Kartais joms vadovauja labai geri lietuviai ir geri pamokslininkai. O kas ateina jų pasiklausyti? Tik senos moterėlės. O kur visi tie, kurie reikalauja lietuviškų pamaldų, lietuviškų pamokslų ir daugiau dvasinio peno? Atrodo, kad dabar visur yra labai sumažėjęs susidomėjimas religija.

Atrodo, kad dabar mes lietuviškomis parapijomis domimės tik dėl lietuvybės, bet religijos srityje jokio susidomėjimo nėra. Aš pati jaučiu, kad parapijos nare galiu skaitytis tik ant popieriaus. Pamaldoms sekmadieniais einu kitur, kur galiu išgirsti geresnius pamokslus, nes mūsų parapijos bažnyčioje jau man įgriso to paties kunigo ta pačia tema sakomi šimtus kartų girdėti pamokslai.

Mano vaikas eina į parapijos mokyklą, bet manęs tai daug nesuriša su parapija. Tiesa, yra mokyklą lankančių vaikų motinų klubas, bet jų susirinkimai yra be galo nuobodūs — tai tik laiko leidimas veltui.

Taip pat ir religijos dėstymas parapijų mokyklose, mano nuomone, nėra tinkamas. Religijos pamokose neiškinama vaikams apie gerus darbus, apie artimo meilę, bet vis kala-

ma, kad esi blogas katalikas, jei neduodi misijoms 10 centų. Atrodo, kad svarbiausias ir didžiausias įsakymas yra — mergaitėms užsidengti galvą, einant į bažnyčią. Dešimt Dievo įsakymų išmoko mintinai, papūgiškai, bet vaikai visai jų nesupranta. Mes Europoje visai kitaip žiūrėdavom į religiją. Mums stengdavosi tikėjimo tiesas išaiškinti, o čia reikalauja tik mechaniško "atpylimo".

Kl.: Tad jūs manote, kad dabar mūsų parapijos ne tik lietuvybei nepadeida, bet neatlieka savo uždavinio nė religijos srity? Ar visuomet taip buvo?

Ats.: Parapija lietuviams čia, Amerikoje, buvo viskas, kai jų religinis supratimas buvo labai primitivus, bet dabar, kai mūsų lietuvių visuomenė yra mokytesnė ir inteligentiškesnė, iš parapijų ji beveik nieko negauna. Žmonės yra išsimokslinę, o maitinami tokiais pamokslais, kurie tiko gal tik prieš 100 metų.

LIETUVIŲ ORGANIZACIJOS

Kl.: Kokios organizacijos mūsų jaunimui yra geriausios?

Ats.: Vaikams — skautai, o didesniesiems — ateitininkai.

Kl.: Įdomu, dėl ko taip manote? Juk dabar ir ateitininkai turi jaunučius su jiems specialia programa, o skautų organizacijoje yra vyčių ir vyresniųjų skaučių šaka, kuriai priklauso berniukai ir mergaitės maždaug nuo 17 metų.

Ats.: Tiesa, kad ateitininkai turi jaunučius, o skautai vyčius ir vyresniąsias skaites, bet praktika rodo, kad vaikai vis dėlto geriau jaučiasi skautų organizacijoje, nes jos metodai vaikams yra geriau pritaikyti ir išbandyti per kelis dešimtmečius. Jeigu leistum pasirinkti, vaikai beveik visuomet rinktųsi skautų organizaciją — į jaunučius eina tik dėl to, kad tėvai nori. Skautams vyčiams ir vyresniosioms skautėms yra taip pat paties skautų

steigėjo numatyta visai skirtinga, jų amžiui pritaikyta programa, bet, kiek praktika rodo, daugelis skautų vadovų vis nepajėgia tos programos įvykdyti ir šio amžiaus jaunuolius nori ir toliau sudominti tik stovyklomis, iškydomis, rankdarbiais ir mazgų rišimu. Užmirštama intelektualinė sritis, į kurią šio amžiaus jaunuolio prigimtis veržiasi. Dėl to ne vienas skautas ar skautė, pasiekę 17 ar 18 metų, nueina pas ateitininkus arba santariečius.

Kl.: Ar jūs manote, kad mūsų jaunimui būtina priklausyti kokiai nors lietuvių jaunimo organizacijai?

Ats.: Taip. Čia vėl praktika labai aiškiai rodo, kad tie, kurie priklausė vienai ar kitai organizacijai jaunystėje, ir vėliau palaiko ryšius su lietuvių visuomene, o tie, kurie nepriklausė, dažnai nuo lietuviškosios visuomenės ir nuo lietuviškosios veiklos nubyra.

Kl.: Pagaliau dar vienas klausimas: yra pastebėta, kad mergaitės tiek mokyklose, tiek organizacijose geriau lietuviškai kalba ir labiau lietuvybe domisi, negu berniukai. Kaip tai galima išaiškinti?

Ats.: Tai yra svarbiausia dėl to, kad mergaitės daugiau bendrauja ir kalbasi su mama. Čia gal ir yra svarbiausias visų mūsų diskusijų punktą. Mokyklos, parapijos ir organizacijos yra tik pagalbinės priemonės mūsų jaunimo auklėjimui. Didžiausia auklėtoja yra šeima. Nuo aplinkos šeimoje priklauso ir mūsų jaunimo lietuviškumas, ir mandagumas, ir religingumas. Dažnai iš vaikų galima spręsti, kokie yra jų tėvai ir kokia nuotaika viešpatuoja jų šeimoje. Tad tėvai, žinoma, turi rūpintis, kad savo uždavinį gerai atliktų ir mokyklos, ir parapijos, ir organizacijos, bet svarbiausia vaikų auklėjimo ir gyvenimo paruošimo našta krinta ant jų pečių. Jie yra pirmiausia už savo vaikus atsakingi.

JAUNIMAS

VANDA GALBUOGYTĖ

MANO TĖVŲ GIMTOJI APYLINKĖ

Šiandieną galima tik pasvajoti apie tėvų kraštą. Gal dabar būtų sunku atpažinti tas vietas, kurios buvo gerai pažįstamos, kurių kiekvienas medelis ir žemės sklypas buvo ir paliko artimas. Daugeliui lietuvių, gimusių svečiuose kraštuose, tos vietos yra tik sapnas, tik vaizduotėje sukurtas paveikslas. Tas paveikslas gražus. Jame tik gėris. Jis lietuviškas ir toks brangus. Tas minties piešinys nukelia mus į tėvų gimtąją apylinkę.

Iš didžiulio Kauno miesto išsitiesia dulkinas kelias. Jis veda tolyn į pietvakarius, į Suvalkiją. Čia senovėje, kunigaikščių laikais, kryžiuočiai atjo davo apiplėšti lietuvių ir jų brangios šalies. Į šį kraštą knygnešiai slapta atnešdavo iš Rytprūsių lietuvišką knygą, kuri buvo uždrausta spausdinti Lietuvoje.

Arti kelio guli sodybos. Kai kur net mūriniai pastatai. Tai vakarų kultūros įtaka. Namų stogai rausvi, lyg raudonviršiai, išsiskiria iš medžių žalumo. Ažuolas, miškų karalius, apglobęs slepia ir saugoja sodybas nuo gamtos galybių. Štai Rūpintojėlis apgaubia gyvenvietę savo ramybės spinduliais. Rūtų ir bijūnų pakviptę darželiai šypsosi saulės šviesoje. Už namų — vaismedžiai lenkia savo sunkias šakas, lyg garbindami žemę. Tų vaisių sultingumas traukia praeivį užsigardžiuoti ir kviečia pasiviešėti sode.

Už sodybų, vėjelio glostomi, šildosi išsitiesę laukai. Geltonuoja kviečiai. Baltuoja rugiai. Lyg jūra mėlynuoja linų žiedai.

Nuo žaliojo kalnelio vėjelis atneša ragelio švelnią muziką. Piemenėlis, atsirėmęs į medelį, groja savo mėgiamiausias daineles. Net avelės, pakreipusios galveles, klausosi širdį glamonėjančių melodijų.

Kažkur girdėti upės liūliavimas. Ten, tarp aukštų, krūmais apaugusių, krantų plaukia šio krašto didžiausia upė — Šešupė. Atkeliavusi nuo Juodosios Ančios, ramiai vingiuojasi per Suvalkų kraštą, pro miestelius ir kaimus. Pakeliui surinkusi mažąsias upes, įteka į poetų apdainuotą Nemuną.

Ausi pagauna merginų klegesys. Atėjo jos skalbti. Įbridusios į Šešupę, šnekučiuojasi ir kartas nuo karto pritaria piemenėlio muzikai.

Nesunku suprasti merginų kalbą. Juk šio krašto žmonių tarmė yra artimiausia mūsų protėvių tarmei. Todėl ji buvo paimta kaip pagrindas lietuvių bendrinei kalbai.

Kelias vingiuojasi toliau pro laukus ir sodybas. Ant kalnelio matyti baltas kryžius. Tai vaikų kapai. Jų klyksmo niekas daugiau nebegirdės. Jie nelakstys po pievas ir tarp krūmų. Jie liko amžiams saldžiai miegoti ant to kalnelio.

Suskambo varpai. Marijampolės miestas nebetoli. Tai vienas iš jau-

niausių Lietuvos miestų, bet buvęs didelis lietuviybės centras okupacijos laikais. Gamtos žalumai neišnykęs iš miesto. Jį puošia balti berželiai ir žalioji pievelė. Kiekvienas namas papuoštas darželiu. Lietuvui miela yra gamta ir grožis. Jis jam toks artimas.

Basanavičiaus aikštę apsupę stovi įstaigų mūriniai rūmai ir krautuvės. Už jų — didinga bažnyčia, kuri šventadieniais būna perpildyta tikinčiųjų.

Šio miesto gimnazija išugdė žymiuosius mūsų krašto sūnus — Basanavičių, Kudirką, Jablonskį... Iš jų gimė "Aušra", "Varpas". Šie spaudos šaukliai budino ir skatino lietuvių nepalūžti po okupanto priespaudos našta ir kovoti už tėvynės laisvę. Ir po daugelio metų štai vieno ryto aušroje suskambo laisvės varpas.

Taip širdį traukia pasilikti, padūmoti ir pasisvečiuoti tėvų gimtojoje apylinkėje. Bet... išnyksta žaliuojančios pievos, medžių apgaubtos sodų ir ramiai tekančių upių. Lieka tik paveikslas mintyje ir sapne. Jis gyvas, kaip atminimas, ir pilnas ramybės ir grožio.

Pedagoginio Lituanistikos Instituto studentė Vanda Galbuogytė, gyvenanti Anglijoje, jokios lituanistinės mokyklos ten nebaigusi (nes jos nėra), savo pastangomis ir privačia pagalba stipriai į priekį pasivariusi, ikišioliniuose mano pateiktuose darbuose yra parodžiusi gražaus sugebėjimo sklandžiai reikšti mintis. Vienas iš tų darbų (šalia kalbinių pratimų) yra ir siunčiamasis straipsnelis — "Mano tėvų gimtoji apylinkė".

Pastebėjęs tą jos sugebėjimą išsakyti raštu ir gyvai plaudantį sveiką lietuvišką jauno žmogaus idealizmą, stengiuosi jai padėti su pirmaisiais bandymais išeiti į viešumą. Jei pirmosios pastangos neatsimuš į sieną, vė-

liau gali ji tapti ir visai gera spaudos talkininkė. O lietuviškosios raštijos tęstinumui tatau labai svarbu.

Kad ir mielam Redaktoriui, o kartu ir jaunimo bičiuliui taptų ši studentė labiau pažįstama, pateikiu kai kurias ištraukas iš jos laiško "Nepažįstamam Mokytojui". Tos jos mintys, manau, bus naudingos palyginimui su Amerikoje augusio ir augančio lietuvių jaunimo nusiteikimais.

Ignas Serapinas

Gerbiamas ir Mielas Mokytojau,

Nepažįstu Jūsų, bet kažkokia jėga verčia parašyti Jums laišką. Mano mintys keliauja kartu su traukinio ratais. Jos nelinksmos ir nedžiuginančios.

O ar yra ko džiaugtis? Pasaulis neramus ir nelaimingas. Jame glūdi karas, mirtis ir badas. Aš nesu tas taikos balandis, nešantis alyvos šakelę. Ką galiu aš pakeisti? Aš tik nykštukė tame dideliame rutulyje ir pasaulio problemų neišspręsiu. Bet kažkoks vabalėlis drasko mano širdį. Kas man rūpi? Manoje glūdinti lietuviybė ir jos ateitis?

Skaudi praeitis išblaškė lietuvių tautą po visą pasaulį. Tos didingos tautos vaikus jungia jų kalba. Ji palaiko ryšį tautoje ir tą tautinį gyvastingumą. Ar netekimas tėvynės ir svetima krašto aplinka mus šiandien suskaldė, kad visi, siekdami to paties tikslo, mes suskilome į grupių grupes, neapkęsdami vienas kito. Kur yra mūsų vienybė? Kur tolerancija? Gal lietuviui tokie dalykai nežinomi?

Užaugau tarp lietuvių, bet pažįstu tik dalelę jų ir toje saujelėje sutikau visokių. Mačiau ir blogų, ir gerų, bet, nežiūrėdama į blogybes, pasiliksiu jų tarpe. Jų kalba — mano kalba; jų papročiai — mano papročiai. Bet ar mano meilė tėvynei yra jų meilė?

Esu lietuvaitė ir niekas to nepakeis.
Bet laukiu aš paramos, kad kas palai-
kytų tą gyvastingumą.

Noriu išmolti kalbą tos tautos, ku-
rios aš esu dalis: tą gražią, skambią ir
turtingą protėvių kalbą. Savo tėvynės
nemačiau, bet trokštu ją pažinti taip,
kaip mano tėvai ją pažino ir mylėjo.
Noriu, kad kas man atskleistų turtingą
ir gilų lietuvišką literatūrinį pasaulį,
kad galėčiau padūmoti ir pasidžiaugti
juo.

Noriu likti ištikima savo tėvų kraš-
tui. Didžiutis gimtąja kalba. Kartą ra-
šė giminaitis: ar susirašinės kada dvi
seserys savo gimtąja kalba — viena
giliose tundrose, kita laisvajame pa-
saulyje. Ta mintis sudužo. Tas klausi-
mas buvo nereikalingas. Širdis troško
susirašinėti. Tai buvo malonumas ir
įdomumas, nes buvome nepažįstamos
taip, kaip Jūsų nepažįstu, gerbiamas
Mokytojai.

Nenoriu būti tautos atskalinė. Ne-
noriu patekti į nurašytųjų skaičių. Tai
būtų skaudu ir man, ir likusiems ano-
je puseje. Todėl turiu išlikti ištikima
tautos dalis, kad naują laisvės rytą
nesijausčiau svetima, bet labai artima
savo protėvių žemei.

DAIVA KARUŽAITĖ

LAIKO TĖKMĖJE

Laikas,
Žmogaus sukurtas,
Amžinybėje tampa
Belaikis.

Laikas —
Tuštuma,
Kaip iššokusios laikrodžio spyruoklės,
Kurios ore sukasi
Aukštai,
Begaliniai.

Nežinau. Nesuprantu.
Tik sėdžiu čia viena
Ir žiūriu į tavo laikrodžio
Bėgančias rodykles.

Nejudink mano rankos,
Nes atsirasime amžinybėje be laiko,
Kol laikas sukurs
Tuštumą tarp mūsų,
Nebuvusią iki šiol.

Sėdėk vienas, kaip aš,
Tik sėdėk ir žiūrėk
Į laikrodžio rodykles.

Laikas —
Žemiškoji tuštuma.
Amžinybė —
Tos tuštumos užpildymas.

Paimk mano ranką,
Ir aš pajusiu ramybę.
Ramybę jaučiu,
O laikrodžio spyruoklės
Vis sukasi.

Žinojau — taip bus.
Tik sėdėk ir žiūrėk
Į laikrodžio rodykles,
Bėgančias nuolatos.

Nepabėgsime mes.
Laikrodžio rodyklės
Rodo į mus.

IDEJOS IR ŽMONĖS

JONAS JASAITIS

KELIAS Į KULTŪRINĮ BENDRADARBIAVIMĄ

AR BENDRAUTI, AR NE?

Bendravimo ar bendradarbiavimo su Lietuva ir ten gyvenančiais lietuviais klausimas dar tebėra labai aktualus. Jis mus labiausiai skaldo ir silpnina. Apie tai jau įvairiuose laikraščiuose buvo nemaža rašyta. Deja, tie rašiniai dažniausiai būdavo persunkti neapykanta kitaip manančiam ir stengimasis įrodyti savo tezę abejotinos vertės argumentais. Manome, kad gal bus naudinga į šį klausimą iš dviejų priešingų polių pažvelgti, kad galėtume susidaryti, jeigu galima, teisingą vidurio nuomonę. Buvo prašytas Henrikas Žemelis parašyti straipsnį už bendravimą, o Jonas Jasaitis — prieš bendravimą. Čia ir dedame jų straipsnius, tikėdamiesi, kad į juos reaguos ir kiti skaitytojai, kad išsivystys naudingos ir kultūringos diskusijos, kurios gal duos šiek tiek daugiau šviesos šiam taip diskutuojamam klausimui.

Redakcija

Sovietams Antrojo Pasaulinio karo laimėjimo džiaugsmą temdė sovietinei okupacijai artėjant pasitraukusieji iš jų okupuotų kraštų. Vakariečių aiškus nusistatymas dėl grįžimo į Sovietų okupuotus kraštus leisti laisvai apsispręsti patiems iš tų kraštų pasitraukusiems ir sudarymas sąlygų, pirmiausia laikinam pagyvenimui ir vėliau emigravimui į kitus kraštus, sovietams

tapo nenugalima kliūtimi pasitraukusiųsius prievarta susigrąžinti. Beliko tik veikimas į pasitraukusiųjų apsisprendimą, panaudojant visas Sovietams prieinamas priemones.

Kai vakarų valstybių specialios misijos iš sugriautos Vokietijos rinko savus piliečius, kad jiems padėtų grįžti į gimtines, Sovietų misijos važinėjo po stovyklas, ragindamos su pažadais ir net grasinimais pasitraukusiųsius grįžti į jų kilmės kraštus. Šių ragintinų tarpe buvo ir mūsų tautos dalis pasitraukusi iš savos žemės, antrąjį kartą Sovietams Lietuvą okupuojant.

KAD NEBŪTU LIUDIJANČIU

Nuo Sovietinės okupacijos iš Lietuvos pasitraukusieji okupuotos Lietuvos valdžios oficialiai buvo smerkiami: hitlerininkais, fašistais, karo nusikaltėliais ir visokiais kitokiais sovietinio režimo priešams pritaikintais vardais vadinami. Grįžti ragintojai giedojo kitokią giesmę. Kalbėjo, kad pasitraukusieji tėra tik keletos asmenų suvedžioti, kad jiems grįžus negresia joks pavojus, kad jie reikalingi iš karo griuvėsių atsistatantiam kraštui.

Kyla klausimas, kokia gi esminė priežastis vertė Sovietus dėti visas pastangas nuo okupacijos pasitraukusiems susigrąžinti, nežiūrint, kad pasitraukusieji buvo laikomi nusikaltėliais ir kraštui nevertingais?

Pirma, nuo sovietinės okupacijos pasitraukusieji tapo į laisvę išėjusiais liudininkais Lietuvos nepriklausomybės sunaikinimo, sovietinės okupacijos žiaurumo ir tautos naikinimo. Kiekvienas nusikaltėlis stengiasi nusikratyti nusikaltimo liudininkais arba sudaryti tokias sąlygas, kad liudininkai negalėtų pasireikšti.

Sovietinės Rusijos nusikaltimas Pabaltijo kraštų atžvilgiu II-jo karo išvakarėse Vakaruose nesulaukė didesnio dėmesio. Nuo sovietinės okupacijos pasitraukusieji naujai atkreipė vakariečių dėmesį į Pabaltijo kraštus. Nors tai nebuvo išryškinta, bet tikrovė rodė, kad pabaltiečiai nebuvo pripažinti sovietiniais piliečiais ir tuo pačiu, kad Pabaltijo kraštų klausimas neužmirštas.

Antra, sovietams ypatingai rūpėjo lietuviai. Senoji mūsų išeivija Jungtinėje Amerikos Valstybėje stipriai suorganizavusi ir nuo pat pirmos okupacijos dienos reikalaujanti Lietuvos nepriklausomybės atstatymo, sujungta su pasitraukusiųjų jėgomis, buvo aišku, kad pastoviai ieškos būdų kelti Lietuvos laisvės klausimą laisvajame pasaulyje. Tuo būdu Lietuvos okupacijos reikalas bus laikomas gyvu ir nuolatos atnaujinamu.

Nežiūrint didelių pastangų, Sovietams pasitraukusiųjų susigrąžinti nepavyko. Gyvi ir laisvi sovietinės okupacijos liudininkai liko laisvajame pasaulyje.

NAUJU KELIU IEŠKOJIMAS

Nepavykus nuo sovietinės okupacijos pasitraukusiuosius susigrąžinti į sovietinėje valdžioje esančią teritoriją, pradėti vykdyti nauji būdai, kad pasitraukusiųjų, o kartu ir visos lietuvių išeivijos, balsas būtų bereikšmis.

Atsižvelgiant į tai, kad dalis lietuvių, anksčiau išvykusių ar nuo sovie-

tinės okupacijos pasitraukusių, pateko į sunkias gyvenimo sąlygas, jie buvo parinkti nauja sovietų auka susigrąžinimui į gimtinę. Taip pat nebuvo atsižadėta veikti ir į visą lietuvių išeiviją. Šiam reikalui Berlyne buvo sudarytas vadinamasis Michailovo komitetas. Komiteto tikslas buvo rūpintis, kad ko daugiau lietuvių iš kitų kraštų grįžtų į okupuotą Lietuvą. Tam reikalui komitetas leido laikraštėlį "Tėvynės Balsą". Jis buvo siuntinėjamas daugumai svetimuose kraštuose gyvenančių lietuvių.

Šio laikraščelio tikslas buvo dvejopas:

a. Nusivylusius gyvenimu svetur raginti grįžti į gimtinę. Todėl jame buvo iškeliama Lietuvos medžiaginė gerovė, kultūrinė veikla ir apskritai gyvenimas okupuotoje Lietuvoje buvo nušviečiamas auksinėmis spalvomis. Be to, jame buvo spausdinami grįžusiųjų laišakai, šviesiai pasisakantys apie gyvenimą dabartinėje Lietuvoje.

b. Juodžiausiomis spalvomis nupiešti išeivijos lietuvių gyvenimą ir ypatingai išeivijos lietuvių organizuotumą ir pastangas Lietuvai laisvę atgauti. Vadovaujančios institucijos ir jose dirbantieji buvo vadinami tik komunistiniame žodyne randamais vardais. Be raginimo grįžti, bene pirminis tikslas buvo vadovaujančių institucijų sujuodinimas svetimuose kraštuose gyvenančių lietuvių tarpe taip, kad jos neturėtų pasitikėjimo ir kad be užnugario taptų neveiksmingomis.

Lietuvos okupantui yra gerai žinoma, kad organizuota, savo vadovybe pasitikinti, išeivija yra stipri jėga, prieš kurią kovoti labai sunku, nes ji laisva. Todėl nauju Lietuvos okupanto taikiniu tapo svetimuose kraštuose gyvenančių lietuvių organizuotos jėgos sunaikinimas.

Deja, "Tėvynės Balso" vesta grįžimo į gimtinę ir vadovaujančių institucijų suniekimo veikla Lietuvos okupantui nedavė lauktų rezultatų.

KULTŪRINIS BENDRADARBIAVIMAS

Apčiuopiamą skaičių svetur gyvenančių lietuvių grįžti į okupuotą Lietuvą nesuviliojus ir "Tėvynės Balso" vestai linijai nuvertinti išeivijos lietuviams vadovaujančioms institucijoms nepavykus, buvo pakeista linija. "Tėvynės Balso" paskutiniame puslapyje, kur buvo žymima, kad laikraštis skirtas grįžimui į tėvynę ir kultūriniais ryšiams su užsienio lietuviais palaikyti, grįžimas į tėvynę tapo nubrauktas. Dar toliau "Tėvynės Balsas" sustabdomas ir vietoj jo pradėtas leisti "Gimtasis Kraštas", kur po antrašte jau aiškiai pabrėžta "Kultūrinių ryšių su užsienio lietuviais komiteto laikraštis".

"Tėvynės Balso" ir "Gimtojo Krašto" redakcijos sudėtyje randame tuos pačius asmenis. Jeigu leidėjai ir redaktoriai yra tie patys, tai ir tikslas yra tas pats.

"Gimtajame Krašte" mažai randame Lietuvos praeities juodinimo, mažai randame plūdimosi išeivijos atžvilgiu, bet randame tą patį, ką ir "Tėvynės Balse", organizuotos išeivijos nuvertinimą ir vadovaujančių institucijų niekinimą. Taip pat randame kultūrinio gyvenimo apraiškų iškėlimą, bet tik pavienių asmenų. Vengiama organizuoto pasireiškimo parodymo. Pvz. minimi atskiri rašytojai, dailininkai ar muzikai, bet apie organizuotą kultūrinį pasireiškimą nutylima.

Svetimuose kraštuose gyvenantiems lietuviams Lietuvos okupanto skirtuose "oficiozuose" linijos pakeitimą lydėjo pirmieji okupuotos Lietuvos kultūrininkų apsilankymai Jungtinėse Amerikos Valstybėse.

Pirmieji atvyko rašytojai Eduardas Mieželaitis ir Mykolas Sluckis. Asmuo nemažai valandų praleidęs su minėtais rašytojais su užsidegimu pasakojo, kad jiems nerūpi politika, nenori turėti jokių ryšių su "Vilnies" ir "Laisvės" žmonėmis, bet siekia užmegzti ryšius su nuo sovietinės okupacijos pasitraukusiais, kad galėtų išvystyti kultūrinį bendradarbiavimą. Jie buvo pirmosios kregždės iš okupuotos Lietuvos, ieškančios santykių kultūriniam bendradarbiavimui.

Pravartu pažvelgti, ar šiems asmenims galėjo rūpėti lietuvių tautos reikalai, ar jie vykdė tai, kas buvo pradėta "Tėvynės Balso".

Eduardas Mieželaitis, pirmą kartą Lietuvą okupavus bolševikams, tapo "Komjaunimo Tiesos" redaktorium. 1941 m. pabėgo į Sovietų Sąjungą ir dirbo Lietuvos komunistinio jaunimo centre.

Mykolas Sluckis, žydų kilmės, Rusijoje brendęs, aktyvus komunistų partijos veikėjas.

Abejotina, kad šiems asmenims būtų rūpėję lietuvių tautos reikalai. Tai gi, kokiam tikslui jie kultūrinio bendradarbiavimo ieškojo?

Aišku, kad kultūriniu bendradarbiavimu siekiami tie patys tikslai, kurių siekė Michailovo komitetas, tai yra lietuvių išeiviją padaryti susiskaldžiusia, savų institucijų nepripažįstančia, nekovojančia už Lietuvos išlaisvinimą išeivių mase.

Jei tu galėtum pažvelgti į mano širdį, išsigastum. Pasaulyje nėra nelaimingesnio žmogaus už mane. Daugelis man pavydi laimės. Bet aš pats nežinojau, kas yra laimė, nė vieną dieną, nė vieną valandą, nė vieną minutę.

Anatole France savo draugui

KODĖL MES NESUSIKALBAME?

Jau kelinti metai lietuvių visuomenėje vyksta gyvos diskusijos ir ginčai dėl ryšių su Lietuva palaikymo reikalingumo. Šiuo klausimu nuomonės žymiai skiriasi ir ginčai kartais pasiekia labai aštrų pobūdį, pavirsdami eiline demagogija ar patriotizmo matavimu, nes ginčijamasi ne dėl klausimo esmės, bet dėl klaidingų ar nesuprastų tvirtinimų bei išvadų. Patriotinė gražbylostė, šauksmai ir nepagrįsti apkaltinimai — tai dažniausiai vartojami argumentai.

Ką nors apkaltinti komunistu, siekiančiu bendradarbiavimo su okupantais ar jų agentais, arba apšaukti laisvės kovos išdavikais — nėra jau toks sunkus darbas, bet vis tiek klausimo neišsprendžia ir nieko neįtikina, kad iš tikrųjų visi tie, kurie vienu ar kitu būdu siekia su Lietuvoje gyvenančiais žmonėmis ryšių, susitikimų, apsilankymų, pasikeitimų ir paramos, yra tokie, kaip anie, save pasivadinę patriotais, juos apšaukia.

Tos visos kontroversijos jau pradeda peržengti bet kokių rimtų diskusijų ribas. Jos sukelia ne tik susirūpinimą, bet iššaukia ir šypsnį, kai pvz. vadinamieji veiksniai, užuot atlikę savo tiesioginius uždavinius, pradeda piliečiams įsakinėti, į koki koncertą ar kiną eiti, su kuo galima susitikti, o su kuo ne, arba save pasivadinusieji tarptautinės teisės žinovais aiškina, kad, girdi, susitikus su iš anapus atvykusi asmeniu, JAV automatiškai atšauks mūsų pasiuntinybės pripažinimą. Tokie gąsdinimai tikėtų feljetonams, o ne rimtoms diskusijoms.

PAGRINDINĖS PRIEŽASTYS

Tų ginčų įtampai didėjant ir visiems kraštutinumams imant viršų prieš sveiką protą ir logiką, verta bent trumpai pažvelgti į mūsų tarpusavio santykių ir galvojimo evoliucinį procesą, kuris, palikus gimtąjį kraštą, palaipsniui tolo nuo realybės ir visą mūsų visuomeninę bei politinę veiklą paženklino energijos ir lėšų eikvojimu nerealiems planams ir veiksams vykdyti. Mes palaipsniui pradėjome maišyti sąvokas, nesusikalbėti pagrindiniais klausimais, sirgti priešų apsupimo liga iki tokio laipsnio, kad pasidarė visiškai neįmanoma vesti protinę ir faktais pagrįstą dialogą.

Priežasčių buvo daug ir jos prasidėjo nuo tos dienos, kai mes buvome priversti palikti Lietuvą ir prieš savo norą pasirinkti emigrantų gyvenimą, kurio visiškai nepažinome ir nenumatėme, kokie sunkumai mūsų laukia ateityje. Psichologinis persilaužimas ir susigaudymas įvykių realybėje kiekvienam, netekusiam savo krašto, asmeniui yra be galo sunkus, skausmingas ir daug protinių bei fizinių pastangų reikalaujantis veiksmas, ypač kai jis nesugeba savęs įtikinti, kad mes esame politiniai emigrantai ne dviems ar trimis mėnesiams, kaip Vokietijoje mūsų politiniai pranašai skelbė, ir ne dešimtmečiui, bet gal visam gyvenimui. Dėl šios priežasties praradome realybės pajautimą ir nemokėjome įvertinti naujų sąlygų nei prie jų prisitaikinti.

Mūsų politiniai veiksniai tą padėti dar pablogino, nes jie nuo pirmųjų

emigracijos dienų pasidarė didžiausiu ginčų objektu. Užtuot vadovavę pasimetusiai visuomenei ir nurodę naujus uždavinius, jie pradėjo visą savo veiklą grįžti partiniais ginčiais, atstovavimais, testinimais, kompetencijų pasisavinimais ir kitomis ambicingomis užmačiomis, nieko bendra neturinčiomis su pagrindiniais laisvėje gyvenančių lietuvių siekimais.

Juk Vliko bėdos ir prasidėjo nuo to, kai jis, atsidūręs emigracijoje, neprisitaikė prie naujų sąlygų, o stengėsi būti vyriausiuoju tautos organu su partijomis, seimais, vyriausybėmis ir t. t. Tuo būdu pamažu buvo sudaryta pradžią didėjančiai prarajai tarp ateinančios kartos ir tos visuomenės dalies, kuri gyveno praeitimi ir kurios laikrodis buvo sustojęs prieš 25 metus. Jau ir pasirinkimas žodžio "kova" ilgai niui pasidarė pretekstu nesusipratimams, nes kiekvienam darėsi aišku, jog čia nėra pilna žodžio prasme kova, o tik laisvėje gyvenančių lietuvių pastangos padėti prieš užimtam kraštui.

Taip pat pasaulio politinė padėtis ir II-jo pasaulinio karo pabaiga su savo politinėmis ir teritorinėmis pasekmėmis turėjo įtakos mūsų galvosena ir laikysena, nes mes neturėjome nė mažiausio supratimo, kokia linkme vystysis pokarinė politika, priešingai — tikėjome stebuklui, kad kažkas pasuks istorijos ratą atgal mums pageidaujama linkme.

Tuo pačiu metu, vykstant tai visuomenės diferenciacijai, keičiantis supratimams bei didėjant nuomonių skirtumams, į visokias veiklos viršūnes iškilo asmenys, kuriems nekompetentingumo žodis būtų per švelnus. Visokie buvę raštininkėliai, paštininkai, viršaičiai ar vargonininkai pradėjo duoti toną mūsų visuomeniniam ir kultūriniam gyvenimui. Su jais ne tik su-

sikalbėti buvo neįmanoma, bet pradėjo trūkti paprastos minties komunikacijos — vieni nesuprato, ką kiti įrodinėja, tvirtina ar neigia, pvz. kad ir ryšių su Lietuva klausimu.

Taip mums besiginčijant, kartais net nežinant dėl ko, dažniausiai užsidiarius lietuviškuose getuose ir ten sprendžiant karo bei taikos problemas, ne visai žinant, kur tas pasaulis politiškai ir kariškai dabar stovi, kokia yra padėtis dabartinėje Lietuvoje ir kokie ten yra įvykę pasikeitimai — mūsų visuomenė buvo užklupta naujų problemų, galimybių ir pavojų, visiškai nepasiruošus tų problemų spręsti.

Tokiose aplinkybėse iškilo mūsų minėtas ryšių su Lietuva klausimas, kuris kai kurių veikėjų bandomas perstatyti, kaip likiminis lietuviškosios emigracijos apsisprendimas: ar už laisvės kovą, ar už tautos prievartos pripažinimą ir įteisinimą. Visai panašiai, kaip dar Vokietijoje išleistas "Kryžių" romanas buvo sukėlęs panašius ginčus: ar į Maskvą, ar į Romą...

NE BENDRADARBIAVIMAS, O RYŠIAI

Pradžioje norėtusi pasisakyti dėl šio klausimo terminologijos. Visi tie, kurie yra priešingi bet kokiems ryšiams su Lietuva, primeta savo oponentams "bendradarbiavimo" terminą. Girdi, jie siekia bendradarbiavimo su krašto pavergėjais. Iš tikrųjų, niekas to žodžio nevartoja ir niekas to bendradarbiavimo nesiekia. Čia tik eina kalba apie ryšius, apie santykius įvairiomis formomis ir, jei galima, apie tų santykių plėtimą su Lietuvoje gyvenančiais žmonėmis — su mūsų tėvais, broliais, seserimis, atseit, su mūsų gimtuoju kraštu. Tai kiekvieno lietuvi natūrali teisė ir pareiga — padėti ir susisiekti su savo broliais, ypač kai jie gyvena svetimųjų užimtame krašte, kur įvairūs neprašyti Maskvos įgalio-

tiniai bando nurodinėti, ką jie turi skaityti, matyti, su kuo sustikti ar ką aplankyti.

Mes, gyvendami laisvojo pasaulio pusėje, turime daug pirmenybių, didesnę judėjimo laisvę ir įvairių priemonių savo tikslams siekti. Tad šiuo klausimu mes turime rodyti iniciatyvą, turime būti ofenzyvoje, o ne priešingai — bėgti nuo brolio, nuo progų susitikti arba kažko bijoti, lyg mus, laisvus žmones, sutikęs koks nors iš anapus atkeliavęs pilietis, tegu ir komunistas, tuoj nuginkluotų, o mes, pakėlę rankas, pripažintume jam visas teises į mūsų gimtąjį kraštą.

Kur yra baimė, ten toks pavojus atsiranda. Yra tokių ir mūsų tarpe, bet tai tokia mažuma, dėl kurios neverta kalbėti ir rezoliucijų rašyti. Visais laikais, visų okupacijų metais nuotrupų turėjome ir turėsime. Čia reikia griežtai skirti ryšių palaikymo klausimą nuo mūsų laisvės siekimo pastangų.

Ir šia prasme mūsų vadinamieji veiksniai padarė klaidą, kai tuos du skirtingus dalykus sumaišė ir pradėjo šaukti suvažiavimus nerimtom rezoliucijom rašyti. Tos kompromituojančios rezoliucijos davė kaip tik priešingų rezultatų — ryšiai plinta, o veiksmų autoritetas mažėja, nes sąmoningoji visuomenės dalis pasijuto įžeista, kai jai buvo parodytas toks nepagrįstas nepasitikėjimas.

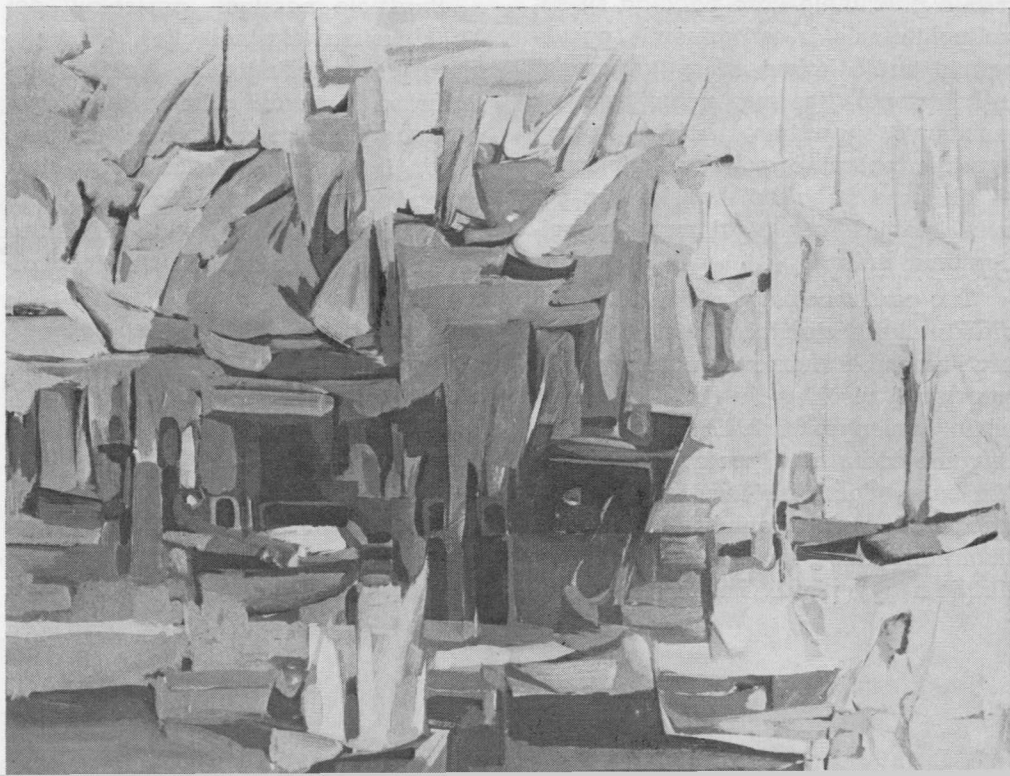
SKIRTUMAI IR RIBOTI PASIKEITIMAI

Tie ryšiai neprasidėjo šiandien ar vakar. Po Stalino mirties, kai sovietai pradėjo pamažu atleidinėti varžtus, tada ir prasidėjo kontaktai — pradžioje laiškų rašymas, o vėliau milžiniška materialinė parama siuntiniais. Ir tada, kaip ir šiandien, niekas nelaukė įsakymo iš viršaus. Kai buvo leisti apsilankymai, metai iš metų turistų skaičius didėjo.

Kokia linkme tas ryšių palaikymas plėsis, labai sunku spėlioti, tačiau, ste-

S. Mercedes

Prie vandenyno

bint ir analizuojant postalininę Sovietų Rusijos politiką krašto viduje, matosi, kad ir mažas, bet palaipsnis sovietų gyvenimo normalėjimas mums žinomų sąvokų prasme. Tiesa, ten dar nėra spaudos, žodžio ir tikėjimo laisvės, ten dar komunistų partija yra visagalis valstybės įrankis, ten dar tikima utopinėm Markso - Lenino idėjom, bet XX-tojo amžiaus technikos ir ekonomijos pažanga negali neturėti įtakos į Sovietų Rusijos gyvenimą. Toji įtaka ateina įvairiais keliais, ypač šiame technikos amžiuje, kai įvykiai beveik tuo pačiu metu matomi ir Maskvoje, ir Kaire, ir Melburne, ir Vašingtone.

Jokia valstybė negali uždaryti visų langų — atsiranda plyšiai, ir šviesa ateina. Lygiai ir Sovietų Rusija negalės nuo tų išorės įtakų apsisaugoti. O viena iš tų priemonių laisvės idėjų sklidimui ir yra ryšių palaikymas bei plėtimas, o ne izoliacija ir įvairių barikadų statymas.

Į tą ryšių palaikymo kompleksą turime žiūrėti realiai ir be jokių sentimentų, nes priešingoji pusė, be abejo, tą ryšių palaikymą nori išnaudoti savo tikslams. Tai labai aišku iš oficialios jų propagandos, pasikalbėjimų ir kitokios siunčiamos medžiagos. Jie nemėgsta skirti lietuvių tautos interesų nuo rusų, o mes tuos dalykus mokame labai gerai skirti. Mes gerai žinome, kad tie visi ryšiai dar yra vienpusiški, kaip amerikiečiai pasakytų "One Way Street". Mes gauname viską: knygą, laikraštį, plokštelę ir kitokią metalą iš metų besikartojančią propagandą, o pasiųsti į Lietuvą nieko negalime. Jie vis dar bijo ir mūsų, ir Maskvos. Yra ir kitokių varžymų, pvz., nuvažiavus į Lietuvą, negalima aplankyti savo gimtosios vietovės, mat, kaip aiškina oficialūs asmenys, pasitaiko daug šnipų, lyg kiekvienas Lietuvos kaimas būtų apstatytas raketomis...

Tai yra faktai, kurių niekas neginčija, bet tie faktai ne mažiau akis bado tiems tarpininkams Lietuvoje, kaip ir mums.

RYŠIAI IR LIETUVIŲ EMIGRACIJOS MISIJA

Reikia neužmiršti, kad Lietuva yra ne čia, emigracijoje, bet ten, ir Lietuvos likimas bus sprendžiamas taip pat ten tų pačių lietuvių, kurie sugebės išlaikyti tautinę sąmonę ir laisvės troškimą, kurio nei metai, nei priespauda, nei persekiojimai negali užslopinti. Mes Lietuvai nereikalingi, bet Lietuva mums reikalinga, jei norime išlaikyti lietuvių emigracijoje. Čia, kaip sunkiai sergančiam ligoniui, yra reikalinga nuolatinė kraujo transfuzija ir ją gali suteikti ne tušti žodžiai, bet gyva tautos dvasia, jos kūrybinė galia ir gimtojo krašto žemė.

Ryšių su Lietuva palaikymas ir stiprinimas pasitarnauja taip pat pagrindinei laisvos lietuvių emigracijos misijai — išlikti lietuviams ir išlikti laisvais. Siekiant tų ryšių, neišvengiamai reikia turėti reikalų su tais tarpininkais, Maskvos patikėtiniais, kurie, kaip krautuvės svarstyklės, sveria, kiek vieniems ir kitiems galima duoti... duonos ir žaislų.

Bet tie tarpininkai yra lietuvių tautos mažuma, o mūsų tikslas yra ne jie, o toji tautos dauguma, kuri po ilgų priespaudos ir izoliacijos metų rodo gyvastingumą, meilę ir tikėjimą ateimi. Todėl, man atrodo, jau yra praėjęs laikas kalbėti apie ryšių palaikymo reikalingumą, bet reikia galvoti ir svarstyti, kaip juos plėsti, kad kuop didesnės abipusės naudos susilauktų lietuviai Lietuvoje ir išeivijoje.

Mūsų pareiga būtų visomis priemonėmis ir visais keliais tas dirbtines užtvaras griauti, o ne visokiais šūkiais ir rezoliucijomis jas statyti ir save apgaudinėti.

RŪPIMIEJI KLAUSIMAI

AR KURI NORS NUODĖMĖ NEGALI BŪTI ATLEISTA?

Didžiai Gerbiamas Redaktoriau,

Seniai širdyje nešioju susikauptus klausimus, tai dabar drįstu prašyti, kad paaiškintumėte. Gal ir kitiems skaitytojams tai bus naudinga.

Nuo mažų dienų man vis buvo skiepijama, kad meluoti galima, tik kad nebūtų artimui kokios nors medžiaginės ar dvasinės skriaudos. Tad esą galima meluoti pasakose, balandžio pirmosios juokuose, o ypač tada, kai koks nors šnipas teiraujasi apie slapstus valstybės reikalus. Bet jau senokai teko klausytis vieno pamokslininko, kuris, atrodo, be jokių išimčių draudė meluoti.

Tas pats pamokslininkas mane visiškai sumaišė, sakydamas, kad nuodėmės prieš Šv. Dvasią niekad nebus atleistos. Čia man visiškai nesuprantama. Juk mes kalbame: "Tikiu nuodėmių atleidimą", o taip pat ir Kristus apaštalams ir jų įpėdiniais davė galią atleisti nuodėmes, sakydamas: "Kam nuodėmės atleisite, bus atleistos". Tas pamokslininkas plačiau šio klausimo nepaaiškino, taip pat neteko nė knygoje apie tai skaityti, tad laukiu Jūsų paaiškinimo.

Susirūpinusi Aleksoto Žibuoklė

Mieloji Aleksoto Žibuoklė,

Apie melą jau buvo "Laiškuose Lietuviams" rašyta prieš daugelį metų. Gal Jūs tada dar jų neskaitėte, o gal užmiršote. Keliais žodžiais į šį klausimą atsakyti neįmanoma, reikia platesnio paaiškinimo, tad apie melą

paruošime platesnį straipsnį, o čia atsakysime tik į antrąjį Jūsų klausimą apie nuodėmės prieš Šv. Dvasią.

Kad nuodėmės prieš Šv. Dvasią nebus atleistos, tai apie tai mini trys evangelistai: Matas, Morkus ir Lukas. Matas ir Morkus plačiau aprašo aplinkybes, kuriose Kristus šiuos žodžius ištare. Kai jis gydė ligonius, išvarinėjo piktąsias dvasias ir atleidinėjo žmonėms nuodėmes, fariziejai pradėjo murmėti ir piktžodžiauti, kad Kristus šiuos darbus atliekąs piktosios dvasios galia. Jie sakė, kad jis išvaręs velnius per Belzebubą, velnių vyriausiąjį. Tada Kristus ištare tuos žodžius, kad nuodėmės prieš Šv. Dvasią nebus atleistos.

Mes žinome, kad įvairūs stebuklai ir nuodėmių atleidimas yra vykdoma Šv. Dvasios galia, o fariziejai tai priskyre velniui. Šis jų piktžodžiavimas buvo nuodėmė prieš Šv. Dvasią. Kaip jiems tokia nuodėmė galėtų būti atleista, kad jie atleidimo visiškai neprašo, mano, kad Kristus čia yra bejėgis, o jeigu jis ką padaro, tai padaro piktosios dvasios galia. Tad tokios nuodėmės neatleidimas priklauso ne nuo Dievo, bet nuo paties žmogaus — žmogus to atleidimo neprašo, nenori, nes jį laiko piktosios dvasios darbu. Bet, be abejo, jeigu tokie žmonės pasakui susiprastų, apsigalvotų, už tas savo nuodėmes gailėtųsi ir prašytų atleidimo, tai Dievas ir atleistų, nes nėra tokios nuodėmės, kurios Dievas neatleistų, jeigu žmogus gailisi ir prašo atleidimo.

ŠIS TAS APIE LITURGINES REFORMAS

Gerbiamas Redaktoriau,

Turiu keletą labai opių klausimų:

1. Lietuviškoje išeivijoje sklinda žinios, kad katalikų tikėjimas norimas padaryti panašus į žydų ar protestantų tikėjimą.

2. Tėvai Jėzuitai prieš keletą metų išleido labai gerą mišiolą, kurį tuoj įsigijau ir iki šiol juo naudojuosi. Girdėjau, kad dabar išleistas kitas mišiolas. Kažin ar vertėtų taip dažnai juos leidinėti? Ar nebūtų geriau palaukti, iki galutinai bus nustatytos mišių ceremonijos?

3. Teko matyti, kad kai kur, ypač jaunavedžiams, duodama komunija abiem pavidalais — duonos ir vyno. Kažin ar tai yra higieniška, kai visi geria iš tos pačios taurės?

4. Kai kuriose bažnyčiose mišių metu žmonės sveikinasi. Sako, kad gal bus įvestas paprotys ir bučiuotis. Ar tai ne keista? Prie ko visa tai gali privesti?

Būčiau dėkingas, jeigu į šiuos klausimus "Laiškuose Lietuviams" atsakytumėte. Manau, kad jie įdomūs ne tik man, bet ir kitiems.

Su pagarba B. B.

Gerbiamasis,

Jūsų klausimai yra gana aktualūs, dabar daug kas juos kelia. Pasistengsime trumpai paaiškinti.

1. Nors po II Vatikano Susirinkimo yra įvesta daug reformų į liturgiją, bet joje jokio "sužydinimo" ar "suprotestantinimo" nėra. Apie šių reformų motyvus ir priežastis jau esame rašę, tad čia nekartosime. Tos reformos įvestos dėl to, kad žmonėms liturgija būtų prasmingesnė ir suprantamesnė. Pagrindiniai mūsų tikėjimo dėsniai yra tie patys, jų niekas nekeitė ir nekeis,

nes jie yra paties Kristaus paskelbti. Įvairūs disciplinariniai nuostatai yra Bažnyčios įvesti. Kaip ji juos įveda, taip gali ir keisti, kai yra reikalas. Bažnyčios gyvenimas negali būti amžiais sustingęs, jis turi eiti ir keistis su besikeičiančiais laikais.

Gandai, kad katalikai artėja prie žydų ar protestantų gal kyla dėl to, kad II Vat. Susirinkimas kalbėjo apie ekumeninį sąjūdį, apie bendravimą su kitomis tikybomis, apie visų krikščionišką meilę. Tačiau reikia gerai išidėmėti, kad, bendraujant su kitomis tikybomis, mums nėra reikalo atsiskirti savo principų ir savo tikėjimo dėsnių. Jeigu mes savo tikėjimo atsisakytume ir priimtume kitą, tai čia nebūtų joks bendravimas, o tik savo tikėjimo pakeitimas kitu.

2. Tikrai yra nemalonu, kai vos prieš keletą metų išleistas mišiolas jau laikomas pasenusiu. Bet kito mišiolio tikintiesiems dar nėra. Romoje yra išleistas nepilnas mišiolas kunigams, o Putname kas mėnesį leidžia mažas knygeles žmonėms, kuriose yra sekmadieninių mišių kintamosios dalys. Pilno lietuviško mišiolio dar neturime ir, tur būt, greit jį turėsime. Minėtas Romoje išleistas kunigams mišiolas yra dar gana netobulas. Reikia tikėtis, kad, leidžiant jo antrąją laidą arba ruošiant pilną mišiolą, tie netobulumai bus pašalinti, peržiūrint vertimą ir į talką pasikviečiant kokį nors gerą kalbininką ir stilistą.

Šias problemas jaučiame ne tik mes, bet ir kitos tautybės. Paskelbus liturgines reformas (o jos buvo skelbiamos dalimis), tuoj buvo norėta įvesti tikinčiuosius į naują liturgiją, tad buvo ruošiami mišiolai ir kiti liturginiai leidiniai. Darbas dažniausiai bū-

davo atliktas paskubomis. Tad su-
prantama, kad toks darbas negalėjo
būti tobulas. Atrodo, kad dabar jau
bent didesnių pakeitimų nebus, tad
bus galima galvoti apie mišiolių išlei-
dimą ir kunigams (mišių atnašavimui),
ir žmonėms, dalyvaujantiems mišių
aukoje.

Gaila, bet iki šiol mes, lietuviai,
nepakankamai rimtai į šį klausimą
žiūrėjome. Galima sakyti, kad beveik
niekad neturėjome geros liturginės
komisijos. Tiesa, dar esant gyvam
vysk. Baziui, buvo šiaip taip sulipdy-
ta liturginė komisija, bet joje labai
trūko ir kalbininko, ir stilisto. Negali-
me mes pasigirti, kad daug turėtume
ir Šv. Rašto specialistų. Romoje išleis-
tas mišiolas buvo paruoštas labai pa-
skubomis, beveik "partizaniniu" būdu.
Gaila, kad jame be kitų įvairių neto-
bulumų yra sugrįžta ir prie kai kurių
senų išsireiškimų, kurie buvusios li-
turginės komisijos buvo pakeisti ir Ro-
mos patvirtinti.

3. Pirmaisiais amžiais komunija
paprastai buvo duodama abiem pavi-
dalais. Paskui, praktiškais sumetimais,
buvo vartojama tik duona — ostija.
Dabar vėl norima bent iš dalies grįž-
ti prie pirmųjų amžių papročio. Kai
kuriais atvejais yra leidžiama tikintie-
siems priimti komuniją abiem, duonos
ir vyno, pavidalais.

Pirmiausia reikia neužmiršti, kad
kiekvieną atvejų yra priimamas tas
pats Kristus, nesvarbu ar komuniją
priimsi duonos, ar vyno, ar abiem pa-
vidalais. Problemą gali sukelti tik pri-

ėmimo būdas. Paprasčiausias ir natū-
raliausias būdas būtų visiems gerti iš
tos pačios taurės, bet, kaip klausime
minėta, toks būdas atrodo nehigieniš-
kas ir neestetiškas, išskiriant tuos at-
vejus, kai komunijos eina tik kokia
nedidelė draugų grupelė arba jauna-
vedžiai. Vartoti šaukščiuką taip pat
nebūtų geriau. Tad, duodant komuni-
ją abiem pavidalais didesnei grupei,
telioka gal vienintelis būdas — įmerk-
ti ostiją į konsekruotą vyną ir duoti
priimantiems.

4. Jau ir pirmiau iškilmingose mi-
šiose prieš komuniją kunigas apsika-
bindavo diakoną ir sakydavo: "Pax
tecum — ramybė tau!" Paskui ir kiti
mišių tarnautojai vienas kitam tokiu
pat būdu linkėdavo ramybės. Tai yra
gražus ir prasmingas paprotys. Tuo
būdu norima parodyti, kad mes visi
esame broliai, visi esame vienas su
kitu taikoje ir ramybėje. Dabar nori-
ma, kad visi mišių dalyviai vienu ar
kitu būdu vienas kitam pareikštų tą
broliškumą ir taiką. Tai yra tikrai gra-
žu ir prasminga, bet čia vėl susiduria-
me su praktišku šios ceremonijos atli-
kimu. Gal ir čia sunku išgalvoti gerą,
visiems priimtina, estetišką būdą. Pa-
prasčiausia būtų vienas kitam paduo-
ti ranką. Ne visiems tai patinka. Ne-
teko girdėti, kad kur nors būtų bučiuo-
jamasi, nors rusai jau nuo senovės Ve-
lykų metu bučiuojasi. Nemanome, kad
į mūsų bažnyčias būtų įvestas pasibu-
čiavimas. Priežastys kiekvienam aiš-
kios.

Redakcija

GIMTASIS ŽODIS

DALELYTĖS NEBE RAŠYBA

Praėjusį kartą "Laiškuose Lietuviams" svarstėme, kada dalelytė ne su kitais žodžiais yra rašoma drauge, o kada skyrium. Gal bus naudinga dabar panagrinėti ir dalelytės nebe rašybą. Ši sudėtinė neigiamoji dalelytė, susidariusi iš neiginio ne ir dalelytės be beveik visuomet rašoma taip, kaip ir dalelytė ne. Jos abidvi turi neigiamąją reikšmę, tik nebe pabrėžia tam tikrą tęsimąsi ar trukmę. Tad dalelytė nebe paprastai rašoma skyrium su daiktavardžiais, skaitvardžiais, įvardžiais, daiktavardiniais ir įvardiniais prievaiskais, prielinksniais ir dalelytėmis, pvz.: *Tu jau nebe vaikas. Dabar nebe tie laikai. Jau nebe taip srauniai upė teka. Tu nebe vienas pasaulyje gyveni. Jis jau nebe čia gyvena.*

Drauge ši dalelytė rašoma su veiksmazodžiais ir jų išvestinėmis formomis (dalyviais, pusdalyviais, padalyviais), o taip pat ir su veiksmazodinės kilmės daiktavardžiais, pvz.: *Jis jau čia nebegyvena. Ji klaidžioja, nebežinodama, kur namai. Sunkus yra gyvenimas, nebesuprantant jo prasmės. Man yra žinomas tavo nebesugebėjimas rimčiau pagalvoti.*

Su visais žodžiais dalelytė nebe (kaip ir ne) rašoma skyrium, kai yra aiškus teigiamo ir neigiamo dalyko gretinimas, priešprieša, pvz.: *Jis jau yra nebe jaunuolis, bet gerokai pasenęs žmogus. Dangus jau nebe mėlynas, bet apsiniaukęs. Jau tu nebe eiti turėjai, bet bėgti.*

Reikia atskirai pakalbėti apie dalelytės nebe rašybą su būdvardžiais ir būdvardiniais prievaiskais, nes čia pasitaiko daug neaiškumų ir maišaties. Lietuvoje išleistas "Lietuvių kalbos rašybos žodynas" (1948) teigia, kad nebe rašoma drauge tik su veiksmazodžiais ir dalyviais, o visur kitur skyrium, pvz. *nebegirdi, bet nebe geras, nebe skanus, nebe jaunas*. O "Dabartinės lietuvių kalbos žodyne" (1954) randame parašyta *nebegreit, nebe daug*. Mūsų rašytojų raštuose taip pat vienur rašoma vienaip, kitur kitaip. Tad šio žodžio rašyba nėra nusistojusi, bet jau būtų laikas ją suvienodinti. O suvienodinti reikėtų taip, kad čia galiotų tos pačios taisyklės, kaip ir dalelytei ne. Taigi jeigu rašome *negeras, nemažas, neaukštai, netoli*, turėtume rašyti ir *nebegeras, nebemažas, nebeaukštai, nebetoli*. Šią taisyklę, atrodo, paremia ir kai kuriose tarmėse vartojami sutraukimai, sutrumpinimai tiek su veiksmazodžiais, tiek su būdvardžiais, pvz.: *nebžinau, nebjaučiu, nebmažas, neblabai* ir kt.

Čia galima dar pastebėti, kad dalelytė nebe yra vartojama daug rečiau, negu ne. Ji vartojama tada, kai kas nors vyko, buvo, bet pasibaigė. Pavyzdžiui, *nebegeras* reiškia, kad jis buvo geras, o dabar jau pasidarė negeras.

AR VARTOTINAS ŽODIS FOTO?

Kartais spaudoje tenka užtikti užrašus po nuotraukomis: *Foto V. Noreikos, Foto A. Kezio*. Taip pat dažnai matomi

S. Mercedes

Ilgesio buveinės

skelbimai ir pranešimai apie *Lietuvių Foto Archyvą*. Ar mūsų bendrinėje kalboje vartotinas žodis *foto*? Jei ne, kuo jį galime pakeisti?

Lietuvių kalboje reikėtų vengti nekaitomų tarptautinių žodžių su galūne — o, nes jais negalime išreikšti nei linksnio, nei skaičiaus. Pavyzdžiui, *Turiu vieną foto* ir *Turiu tris foto*. Pirmiau buvo panaši problema ir su žodžiu *radio*, bet dabar jau jį susilietuvinome, sakydami *radijas*, *radijo*, *radi-*

jui ir t. t. Iš foto negalime pasidaryti žodžio *fotas*, nes šis fizikos terminas jau yra mūsų kalboje vartojamas; jis reiškia "apšvietimo vienetą". Tad kas belieka daryti su foto? Vietoj jo galime vartoti žodį *nuotrauka* arba *fotografija*.

Balandžio mėn. "Laiškuose Lietuviams" jau esame rašę apie radio ir radiją. Sakėme, kad visur tevertotinas sulietuvinamas linksniuojamasis žodis *radijas*, bet visiškai nepasmerkėme nė radio. Jį galime vartoti sudurtiniuose žodžiuose, pvz.: *radioaktyvumas*, *radiochemija*, *radiofizika* ir pan. Tad panašiam tikslui galime vartoti ir žodį *foto*. Jis tevertotinas tik sudurtiniuose žodžiuose ir, žinoma, rašomas drauge.

KELI NEVARTOTINI IŠSIREIŠKIMAI

Kartais tenka išgirsti ar spaudoje skaityti tokius sakinius: *Jis tai pasakė tikslu mane įžeisti. Į Vietnamą siunčiami kareiviai tikslu sustiprinti susilpnėjusias karo jėgas*. Tai yra labai gremėdžiški sakiniai. Čia to "tikslu" visai nereikia. Minėti sakiniai turėtų būti tokie: *Jis tai pasakė, norėdamas mane įžeisti. Į Vietnamą siunčiami kareiviai sustiprinti susilpnėjusioms karo jėgoms (arba: kad būtų sustiprintos susilpnėjusios karo jėgos)*.

Taip pat dar daugelio yra vartojamas nevartotinas žodis *apystovos*, pvz.: *Tokiose apystovose nebuvo galima kitaip pasielgti*. *Apystovos* yra kilusios iš rusų *обстоятел'ство*. Vietoj jo mes turėtume vartoti grynai lietuvišką žodį *aplinkybės*.

Aprašydami įvairias šventes bei koncertus, dažnai sakome: *Programą išpildė vyrų choras. Bacho kūrinismeisteriškai išpildė pianistas*. Ką reiškia žodis *pildyti* arba *išpildyti*? "Dabartinės lietuvių kalbos žodyne" po žodžio *pildyti* yra pateikti tokie paaiškinimai ir pavyzdžiai: 1. daryti, kad būtų pil-

KNYGOS

ALĖ RŪTA

J. K. KARIO MOKSLINIAI VEIKALAI APIE NUMIZMATIKĄ

Neturėtų niekas rašyti apie tai, ko gerai nežino; man labai nedrąsu net ir užsiminti apie numizmatiką. Bet negaliu iškentėti, nepareiškus viešo susižavėjimo tuo žmogumi ir tais jo darbais, kur jaučiasi mokslinio darbo meilė ir nuoširdus rūpestis savo tautos ateitimi. "Tau, amžinoji lietuvių Tėvyne!" — dedikuojamas pastarasis jo didžiųjų veikalų — "Numizmatika".

Jonas K. Karys, aukštuosius ekonomijos mokslus baigęs Lietuvoje, numizmatika pradėjo domėtis nuo 1936 m., kai buvo paskirtas Monetų Kalyklos vedėju. Profesorių Vaclo Biržiškos ir Vl. Jurgučio paskatintas, jis rimtai ėmė gilintis į "pinigus", ypatingai lietuviškuosius, mėgindamas juos moksliškai

nas: *Kambarys pradėjo pildytis svečių. Koją bato neišpildė. Papildyk nusekusi puodą. Antrasis knygos leidimas gerokai papildytas. Salė perpildyta žmonių. Akys prisipildė ašarų. Kiauro maišo nepripildysi. Užpildyti anketą (atsakyti į jos klausimus raštu). 2. sangr. įvykti: Mūsų svajonės išsipildė. Tad iš šių pavyzdžių neatrodo, kad žodis išpildyti tiktų vartoti, kai kalbama apie programos atlikimą. Čia greičiausiai yra nusižiūrėta į rusų kalbos *исполнить* arba *исполнит'*. Tad vietoj išpildyti yra patartina atlikti. Taigi sakyme: Programą atliko vyrų choras. Bacho kūrinį meistriškai atliko pianistas.*

"atkasti" ir istoriškai klasifikuoti bei paaiškinti. Ir pradėjo J. K. Karys (Kareckas) rašyti apie pinigus dar Lietuvoje, tęsdamas šį sunkų ir atsakingą darbą tremtyje, atbaigdamas Amerikoje, kur paprastu, bet sunkiu darbu pelnė duoną, o rašė poilsio ir laisvalaikio valandomis.

"Kodėl rašau? Kad nepasiliktų užmiršta", — pasisako autorius įžangoje į pirmutinį jo veikalą "Nepriklausomos Lietuvos pinigai". Kitokio tikslo šis autorius niekad neturėjo, kaip savo darbu pasitarnauti Lietuvos senovės išryškinimui ir lietuvių tautos kultūros istorijai. Ir tai, be abejo, pavyko.

Beveik dvidešimt metų didelio susikaupimo ir pasišventusio darbo davė mums tris vertingus veikalus: "Nepriklausomos Lietuvos pinigai", "Senovės Lietuvių pinigai" ir "Numizmatika", žodynas bei raštai, kur taip pat daugiausia dėmesio kreipta į Lietuvos valstybės monetas ir piniginius banknotus iki to laiko, kai Sovietai sužlugdė mūsų laisvę ir Nepriklausomos Lietuvos litą. Visi trys veikalai sudaro arti tūkstančio puslapių, su keliais šimtais vertingų iliustracijų. Kiekvienos knygos gale pridėtos viso turinio santraukos anglų kalba.

Nesiimu šių veikalų vertinti, bet įdomu užsiminti bent kelias detales, iš kurių būtų matyti, kad veikalai įdomūs perskaityt ne vien specialistams. Seniausieji lietuvių pinigai (mainų prekyboje) buvo kailiai (kiaunių ir kitų

žvėrelių) ir gintaro dirbiniai. Vėliau atsirado sidabriniai liedinėliai — kapos (nuo žodžio *kapoti*). Autorius pa-neigia "muštinius", nes, girdi, lietuviški pinigai buvo liedinti, o ne mušdinti ("Senov. Liet. pinig.", 82 p.). Iš svetimų pinigų senovės Lietuvoje ypač minima Romos monetos (91 p.), arabiškos (92 p.), Čechų arba Pragos grašiai (97 p.); duotos jų iliustracijos. Ypačtingai įdomios Lietuvos Didžiųjų kunigaikščių monetos, su liet. tautos heraldiškais simboliais: Algirdo — su ieties antgalve, Gedimino — su stiebų vartais (Gedimino stulpais), iškilusiais 14 amž. pradžioj, Kęstučio denaruose — raitelis (Vytis), Jogailos (Lenkijos) ir Vytauto — Lietuvoje 14 a. pabaigoje įvestose monetose — skydas su dvigubu kryžiumi.

"Nepriklausomos Lietuvos piniguose" vispusiškai paaiškinami svetimieji pinigai Valstybės kūrimosi pradžioje ir savasis litas. Svetimieji buvo: Rusijos Caro ostrublis (kapeika) ir Vokietijos Reicho ostmarkė (pfenigas); nuo 1919 m. ostmarkė imta vadinti auksinu (skatikas). Nuo 1922 m. susirūpinta savojo lito įvedimu; litas svetimuosius pinigus visiškai išstūmė nuo 1923 m. sausio 1 d.

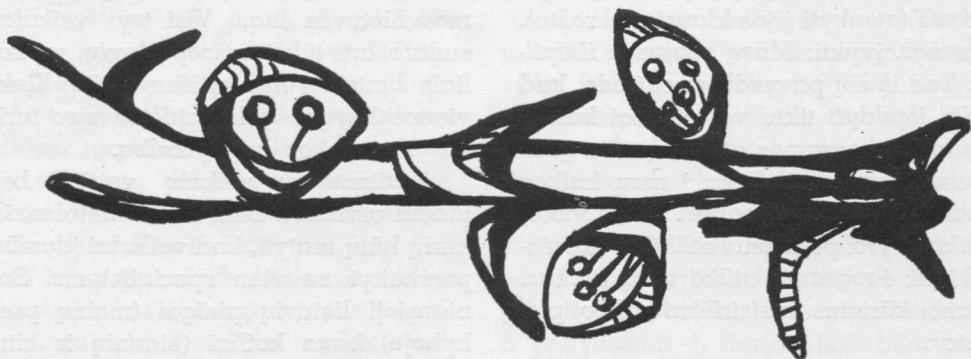
Šiame Siemetiniame Jono Kario veikale "Numizmatika" žodynine forma duodama daug vertingos medžiagos apie pinigus apskritai ir keliais ilgesniais

straipsniais papildoma jo pirmųjų veikalų svarstymai bei istoriniai šaltiniai.

Kiekvieno veikalo gale nurodyta šaltiniai ir panaudota literatūra, kas sudaro geroką puslapių skaičių. Iš to matyti, kad autorius žinių apie pinigus "iš piršto neišlaužė", o į dalyką įsigilino iš visų pusių ir jį mums pateikė kiek galima objektyviau ir tikriau. Šių mokslinių veikalų stilius yra toks lengvas, taisyklinga kalba, kad vietomis net literatūriškai patrauklu skaityti; niekas nenuobodžiautų, ištisai juos visus perskaitydamas. Ir toji gera ypatybė (stilius ir kalba), žinoma, nė kiek nekenkia moksliniam veikalų svarumui.

Pažymėtina, kad, išskyrus mažą draugų priedą, šie veikalai nebuvo remiami jokių subsidijų, jokių organizuotų aukų ar paskolų. Jų brangus paruošimas ir brangus išleidimas (o išleista labai švariai ir gražiai; spaudė Immalulata Press, Putnam, Conn.) sviro ant paties autoriaus Jono K. Kario ir jo žmonos Joanos pečių. Tų dviejų žmonių nepaprastas pasiaukojimas lietuvių kultūrai kelia daugiau negu susižavėjimą.

Visuomenės susidomėjimas tais gražiais veikalais būtų bent moralinis atsilyginimas ir pagarbos pareiškimas jų autoriui ir leidėjui Jonui K. Kariui. Adresas: 60 Sims St., Bridgeport, Conn. 06604.

"LAIŠKU LIETUVIAMS" ŠVENTĖ 20 M. SUKAKČIAI PAMINėti

Mūsų paskelbtas straipsnio konkursas jau pasibaigė. Vertinimo komisija skaito atsiųstus rašinius. Konkurso laimėtojams premijos bus įteiktos "Laiškų Lietuviams" metiniame parengime š. m. spalio mėn. 17 d., šeštadienį, 7 val. vak. Jaunimo Centre. Meninę programą atliks tautinių šokių grupė "Grandis" ir Jaunučio Puodžiūno baleto studija. Bilietus į koncertą — vakarienę prašome įsigyti iš anksto. Ponia Ročkuvienė su būriu savo pagelbininkių suruoš puikią vakarienę, o mūsų jaunimas tikrai dalyvių neapvils savo tautiniais šokiais ir baletu.

FILMAS APIE JAUNIMO CENTRA

Jaunimo Centro praplėtimo statybai paremti Lietuvių Fotoarchyvas susuko filmą, vardu "Jaunimo Centras šiandien ir rytoj", kurio premjera bus Jaunimo Centre, Čikagoje, š. m. rugsėjo mėn. 20 d. 7.30 val. vak. Visuomenė yra kviečiama pamatyti šį spalvotą garsinį lietuvišką filmą apie Jaunimo Centre vykstančią mūsų kultūrinę veiklą ir savo auka prisidėti prie Jaunimo Centro statybos vajaus.

DĖKOJAME "LAIŠKU LIETUVIAMS" RĖMĖJAMS

Po 4 dol. aukojų: J. Gaižutis, A. Grybauskas (iš Čikagos)

Po 3 dol. aukojų: K. Majauskas, F. Černius, L. Žemgulienė, J. Abraitis, A. Viliušis, A. Pudymaitis, A. Tamulionis, M. Vaišvilienė, V. Ostrauskas, J. Žemaitis, A. Vengris, V. Kazlauskas, V. Širmulis (visi iš Čikagos); B. Liškauskas, prel. V. Balčiūnas, V. Kezinaitis, S. Jankauskas, S. Blynas, A. Ramonaitienė, L. Milukienė, J. Misevičius, V. Urbonas, A. Banėnas, M. Kriaučiūnas, P. Atkočaitis, J. Adomaitis.

Po 2 dol. aukojų: P. Ličkus, T. Kojelis, kun. M. Kirkilas, A. Gaška, B. Usas, J. Spurgis, E. Jucevičius, T. Glevickienė, S. Martinukas, P. Žolynas, V. Mykolaitis, dr. J. Kižys, D. Varnaitis, A. Siurnienė, G. Indreika, E. Jokubka, B. Žukauskas, O. Kanišauskas, E. Mikalajūnas, K. Jakštas, M. Matuzas, F. Valaitis, A. Baleišis, J. Stonkus, R. Matonis, L. Raslavičius, J. Bortkevičienė, kun. A. Babonas, kun. V. Piktorna, O. Kukarskienė, E. Gimžauskienė, M. Pauliukonis, C. Petrulis, B. Monkevičienė, O. Vileniškas, K. Linkus, J. Salučka, B. Usas, B. Kukalis, B. Vizbaras, O. Motušaitienė, O. Velekis, J. Bilevičius, O. Kaunienė, M. Burbulienė, T. Landsbergas, L. Vansauskienė, J. Bakšys, S. Majauskienė, M. Pečiulis, S. Kešgaila, M. Zidziunienė, K. Stasiulis, I. Vilimas, K. Daunys, M. Čėsienė, E. Vaitkūnas, A. Augustinavičius, J. Kriščiukaitis, V. Karoblis, M. Žmuidzinienė, A. Reivytytis, A. Bilaitienė, O. Sabalys, M. Jasaitis, A. Banėnas, E. Arlauskas, J. Balnionis, T. Jennings, S. Petravičienė, V. Levanas, J. Vembrė.